

Nr. 41

ACI

18. OKTOOBRIIL 1924.

A-Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

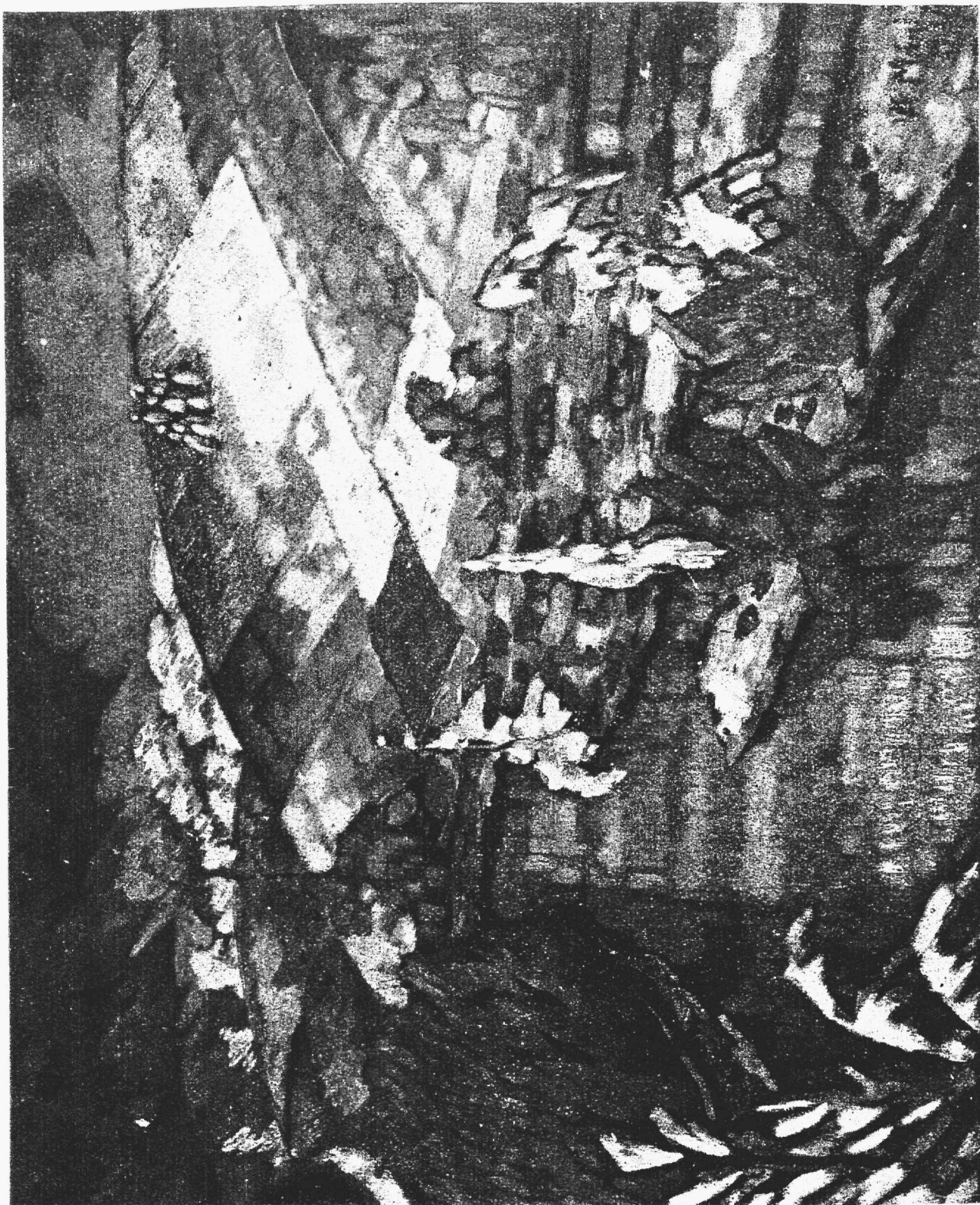
HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käskivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Tullihil.** Veste. O. Luts. Hind 160 mk. t.
- Väikellun.** Richard Roht. Hind 80 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev Koit.** Romaan Ameerika dollarite-maalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malailaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge Mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psühholoogia põhjooned.** I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-UHISUS.

K. MÄGI.

MAASTIK.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVI 1-2

KRIIS KIRJASTUSES.

Rahva ostuvõime vähenemise ja krediidide piiramise tagajärjel on muude ettevõtete kõrval ka kirjastused suure kriisi sattunud. Mitu aastat osteti raamatuid rohkesti, krediiti oli ka kerge saada ja seda kasutati õige ohtrasti kirjastamiseks. Raamatuid ilmus „rõõmustaval viisil“ palju, meie rahvaarvu ja ostuvõimet arvesse võttes liigagi palju. Kui kõik see, mis ilmunud, oleks väärtuslik, siis oleks meie kirjandus algupäraste ja tõlketoste poolest viimastel aastatel üllatavalt rikastunud. Aga ometi on teada, et meil minevase hooaja kestel ainult kümnekond kunstiliselt tähelepanu väärivat algupärast ja umbes veerandsada väärtuslisemat tõlget avaldatud. Peale selle õperaamatud ja eriteaduslised tööd. Kui palju läinud hooajal üldse raamatuid ilmunud, ei tea punkti pealt öelda, aga ümmarguselt võib seda arvu poole-tuhandeni ulatavaks või veel suuremaks pidada.

Meil puudus tänava aastani raamatu- või trükiteoste arvustik. Nüüd ilmub 1924. a. algusest peale ajakirja „Eesti Kirjanduse“ kaasas „Eesti raamatute üldnimestik“, kus kõik trükis ilmunud raamatud, broshüürid, uuesti ilmuma hakanud ajalehed, ja ajakirjad registreeritud. Sellest nimestikust saame ülevaate, mis iga kuu ilmunud.

Jaauanuaris	on ilmunud	53	trükiteost.
Veebruaris	59	..
Märtsis	65	..
Aprillis	77	..
Mais	78	..
Juunis	81	..

Kokku 360 trükiteost.

Kui meie selle arvu kuude arvu peale jame, siis selgub, et meil iga kuu keskmiselt 70 trükiteost ilmunud. Aasta kohta teeks see välja umbes 800 trükiteost. Ajalehed ja ajakirjad veel peale selle.

Nimestikku lähemalt silmitsedes selgub, et suur osa ilmunud kirjandusest ilmumata oleks võinud olla. On kirjastatud kirjastamise pärast. Paistab, nagu oleksid mitmed kirjastused omavahel avaldatud teoste arvuga võistelda tahtnud ja kõike trükimusta vääriliseks arvanud, mis aga kirjutatud, süsteemita, plaanita, ideelise põhimõtteta, ja mis kõige imelikum: ilma ärilise kalkulatsioonita! On arusaadav, kui väärtuslik raamat ilma mineku lootuseta trükki antakse. Aga meie kirjastajad avaldavad sagedasti tühiseid, väärtusetu teoseid, mille kohta raske ei oleks öelda, et nad seisma jäävad, nii igavad, nii kahvatud, nii igasuguse huvita on nad! Milleks niisugune hoolas „raudvara“ kogumine meie kirjastajail? Milleks eneselt võimaluse võtmise hiljemini häidki raamatuid välja anda?!

Praegusel ajal läheb keskmise raamatu kirjastamine sajanded tuhanded maksuma. Suuremad kirjastajad on meil sadade kaupa raamatuid turule lasknud ja selleks kümneid miljonid laenanud. Juba selle võla protsentidegi saamiseks peaks raamatuil hea minek olema, võla enese tasumisest kõnelemata. Senikaua kui krediidid lahti olid, ei teinud see kirjastajatele vähematki muret: oli raha tarvis, võis jälle laenata jne. Nii on meil Eesti riigis tema asutamisest saadik eraisikud ja ärimehed elanud, miks ei pidanud seda kirjastaja tegema. Kui aga „kraanid“ kinni käänati, ja varem või hiljem oleksid nad iseene-

sestki kinni jäänud — tuli kirjastajail ainult oma raamatuladudest sissetulekut ootama hakata. Raamatu minek on aga üldise majanduse kriisi pärast nii vaikne, et kirjastajatele protsentide tasumisekski summasid ei anna.

Meie tunneme kaasa kirjastajate raskele kriisiajale, aga ei saa etteheidet tegemata jätta, et neist enamjagu otse kergemeelselt tegutsenud; nad on liig palju kirjastanud ja palju niisuguseid teoseid, mis meile ainult kirjandusliseks koormaks, ballastiks on.

On arusaadav, kui vahest mitte heakskiidetav, põnevate tõlkeromaanide kirjastamine: nendest saadav kasu läheks halvasti minevate väärtusliste asiade avaldamiseks. Aga mitme kirjastaja nimekirju sorides leiame hulga tõlkeid, mis väärtusetu ja selle juures nii kahvatu ja igavad, et neid keegi ei loe ega peakski lugema, kui ka mõni eksikombel ostab. Nii-sugused tõlked on üks kirjastajate kirstunael.

Teiseks kirstunaelaks on algajate ja katsetajate algupärased liig rohelised ja küpsemata tööd. Et neid kirjutatakse, ei tähenda veel, et neid paaris tuhandes eksemplaris jäädvustama peaks, et nendesse tööjõudu ja paberit peaks matma.

Kolmandaks kirstunaelaks on igasugused teaduslikud, õpe-, käsi- ja kooliraamatud, millega meid hulk kirjastusi üleliigselt õnnistavad. See on tõsi, Eesti kool hakkas peale peaaegu ilma õperaamatuteta, neid oli hädasti tarvis. Aga nende soetamine on majandusliselt vaadates äärmiselt otstarbekohatult sündinud. Ühe ja sellesama õpeaine jaoks ilmub korraga igalt suuremalt kirjastajalt õperaamat. Logaritmid tabelid on ometi ühesarnased, aga iga kirjastaja annab oma tabelid välja! Suures võistluses jääb palju õperaamatuid (neid trükitakse harilikult suurel arvul!) riivulitele „raudvarana“ seisma. Nende kokkuseadmiseks on palju aega ja jõudu raisatud, nende trükkimiseks niisama; paber, mis nende alla pandud, ei kõlba pakkimisekski. Õperaamatud,

mis paljudele kirjastajatele töötasid vara-auguks saada, ähvardavad neile lõpuks kõige raskemaks kirstunaelaks saada.

Haridusministeerium laskis selleski asjas kõik minna nagu läheb, vist arvates, et elu ise reguleerub, paremad õperaamatud halvemad pikkamisi välja suruvad ja kirjastajail himu kaob nõrke õperaamatuid kirjastada. Õpetajate ja koolijuhatajate asi oli suure hulga õperaamatute hulgast paremat valida. Selle tagajärg võis küll kirjastajatele ja mõnikord ehk õpetajatelegi kasulik olla, mitte aga õpilastele ja nende vanematele: õperaamatud vahetusid sama sagedasti kui õpetajad ehk veel sagedamini, iga õpetaja valis oma arvamise järele „kõige parema“ raamatu, heitis eelkäija ehk ka enese poolt varemini valitud raamatu kõrvale. Õpilased või nende vanemad aina ostku kalli raha eest uusi!

Tänavu sügisel, viimaks, asutati haridusministeeriumi juure komisjon, kes õperaamatute hiiglahulka arvustama ja hindama hakkab. Aga aastad kuluvad, enne kui see komisjon nisu ja umbrohu vahele selge vahe jõuab teha.

Raske kriis kirjastuse alal ähvardab väärtuslisegi kirjanduse ilmunise tänavuseks hooajaks seisma panna. Nimelise kirjanikud ja tõsiste teadusliste teoste autorid saavad karistatud kirjastajate kui ka oma vähemate vendade kergemeelsuse pärast. Ei saa küll kunagi keelda, et nõrka töid ei kirjutataks ega kirjastataks. „Vaba sõna“ põhimõte on nii suur ja kõrge, et ta ka kõige tühisemale teosele ilmumist ei takista. Küll võiksid aga meie kirjastajad praegusest kriisist õpetust võtta ja edaspidi äärmiselt hoolsa ja valju valiku järele käsikirjadele avaldusvõimalust anda. See oleks majandusliselt tähtis — palju puhast trükipaberit ja tööjõudu jääks raiskamata, aga mitte vähem tähtis vaimliselt; tühine ballast kirjandusturul väheneks, uue raamatu ostja ei tunneks pettumust, nagu nüüd sagedasti juhtub, ja väärtuslik raamat ei kaoks hulga alaväärtusliste sekka. —I.

ANNA HAAVA KUUEKÜMNE-AASTANE.

Eesti algupärane, omalaadiline kirjandus on alles noor — ta kestvus ei ulata palju üle inimese eluea. Nii on vähene ka seniste meie tähelepandavate kirjanikkude arv. Siiski leidub nende seas ju nii mõnigi tüsedam jõud, kes on austust omandanud, lugupidamist ja tunnustamist saanud ka välismaadel kultuur-rahvaste juures. Nende väheste hulka kuuluvad ka kolm

Eesti naiskirjanikku: Koidula, Haava, Aino Kallas. Haavat tuntakse eriti sugurahvaste juures Soomes ja Ungaris. Juba üle kolmekümne aasta eest paigutati Haava marmorikuju Soome Kirjanduse seltsi aukohale.

Kuid see, mis väljamaalased tõlgete kaudu Haava loomingust maista saanud, on ometi ainult v a r i sellest luuleilust, mõtete kõrgusest

ja vaadete sügavusest, mis see avaldab oma algkujus. Sest Haava luule on täitsa ja üsna nii omapärane, nii eetiline sõnastuses ja mõtete väljenduses, et seda tõlgetes täieltsil-dada võimatu on. Mainitud omaduste tõttu omandaski luuletaja, kui ta ligi 40 aasta eest enda toodetega Eesti luulealale ilmus, varmalt lugejaskonnas suure poolehoiu ja laialise lugu-pidamise ning see on temale tänini alal püsi-nud, jääb küll kestma kauaste järelpõlvede juureski.

Haava luulesalv on olnud õieti rohke, ta hinge-allikas on voolanud vahetpidamata ega ole veelgi kuivanud, ehk küll, et pärastised luuletused, olgugi mõndapidi küpsemad, niisu-gust vägevust ja hoogu ei avalda kui nooruse tules loodud „hingepalangud“. Need leiduvad suuremalt jaolt ta kolmes esimeses teoses, mis ilmusid: „Anna Haava luuletuste“ nimelistena a. 1888, 1890 ja 1897. Nendes seisab terve rida laulusid, mis Eesti tundeluule, eriti armastus-laulude, vara-aidas kõige paremate hulka kuuluvad ja mille väärtus ilal ei vähene. Nii mitmed on päris luulepärlid, nimelt „Kesk sügavat Venemaa metsa“, „Järv leegib eha paistel“, „Sinu silmad“, „Pime öö“ ja „Ära küsi“. Kogu Haava luuleloomingu tundub nagu õrna lillelehkamise ja kevadise hingesütitava linnulaulu hõljumist. Oma sügava meretaolise luulelise hinge liikumisi, enda vägevaid ja võit-vaid tundeid väljendab ta imeõrnalt ja peenelt, oskab armastuse õnne ja valu ikka uuelt seisukohalt vaadelda, ikka uusi ja värskaid variun-deid ja võtteid ilmutada. Selle juures on tema tunnete ulatus imestamisväärikselt lai ja kõrge. Erilise värvingu annab Haava tundeluulele veel tihti ilmuv, naljandav, osalt vallatu-pilkelik toon, mis aga ilalgi labasusesse ei lange, vaid püsib peenetundelistes piirides. Sedavõitu lau-ludest on nimelt: „Mina olen kelm, sina oled kelm — kelmid me mõlemad“, teine tema laa-diline „Ei usu!“

Luuletaja pärastistes toodetes „Lained“, a. 1906, selle jätkuna „Ristlained“ a. 1910, siis „Põhjamaa lapsed“ a. 1913 ja „Meie päevilt“ a. 1920 tundub märgatavalt armuluulevähennemist, sellevastu vaadete kainenemist ja enam arvus-tuslist tähelepanekut, mis kohati kujuneb nuk-rameelsuseks — kirjaniku noorusaja õrnade lootuste paha pettumuse saadus, mida ta nii palju on pidanud läbi elama. Kuid üldiselt jääb Haava luule ikka eemale igast argipäeva-sest labasusest; tema lauludes valitseb algu-sest otsani nagu pühapäevsuse põhitoon, elu-rõõm ja lahke lootus paremuse peale. See jaa-tav, optimistlik põhiheli on mõõduandev kogu Haava loomingu, tema enda ütelse kohaselt, et ta laululained veerevat igaviku poole.

Armastuslaulude kõrval on Haava luulel tähtsamaks teemaks ja ülemaks aineks tõsine ja sügav isamaalsus, tuline rahvaarmastus ning puhas püüe selle eduks ja tõusuks. Nii-sama kui Koidulal, näeme Haava juureski, et temal „isamaa valu südames keeb, ta õnn ja rõõm teda rõõmsaks teeb“. Haava isamaaline luule on muidugi aegade nõudel teiselaadiline kui Koidulal; ta on näinud paljude nende õil-mete närtsimist, millest Koidula nii palju looti. Aga temaski on kõikumata kindel Eesti

Anna Haava,

Sai 15. oktoobril s. a. 60-aastaseks.

parema tuleviku aade ning selle heaks elab ja töötab ta, teades, et ei vaiki taaralaste laul Lääne kallastel.

Eelmainitud Haava seitse luuletustekogu annavad kokku kaunis tüseda teose. Kuid peale nende on temal ilmunud veel hulk laule mitmesugustes ajalehtedes ja ajakirjades.

Koguliselt veel suurem — väärtusliselt muidugi vähem — on Haava kirjandusline tegevus kõnekeeles (proosas). Eesotsas seisab sellel alal „Väiksed pildid Eestist“ (1911), millesse kirjanik on koondanud oma enda noorepõlve mälestused, mida õige meeldivalt ja õr-

nalt kujutanud, juure lisades huvitavaid rahvapäraseid juttusid. Rohke kirjanduslik väärtus on ka ta toimetatud mõteterade kogul „Peotäis tõtt“ (a. 1890). Tõlgetena on Haava toonud Eesti kirjandusse mitmedki tähtsad maailmakirjanduse teosed, mille eesotsas seisab Schilleri „Wilhelm Tell“. Ka on Haava töötanud pikemat aega ajakirjanduse alal („Postimehes“).

Luuletaja elulugu langeb kolme umbes ühepikkusesse ajajärku, mis üksteisest teravalt eralduvad. Esimene oli nooruspõlve kasvuaeg kodus, millest temal nii õrnad ja õndsad mälestused alles jäänud (A. Haava sündis 3. (15.) okt. 1864 Kodaveres, Pala vallas, Haavakivi talus. Intelligentlikult isalt sai ta aegsalt esimese äratuse vaimutööle). Sellele järgnes õppeaeg Pataste erakoolis ja Tartu kõrgemas tütarlastekoolis, mille 20-aastasena

lõpetas kooliõpetaja kutsetunnistusega. Siis elusse astudes algas temal ühelt poolt küll aurikas ja mõjurohke tegevusaeg kirjanduse alal, kuid see oli temale ka majandusliselt väga raske ja tükkati otse kurnav. Sest „laulikult ei olnud asu, kallist kodu kusagil,“ vaid ta pidi elama ja tegutsema oma ülespidamiseks aladel, mis temale õieti omased polnud, pealegi suurelt osalt kodumaalt eemal, mille juures koormaks tuli ka veel mitmekordne põdemine. Kuid õrnas kehas elutsev tugev vaim kandis ära kõik raskused ning a. 1906 saadik võis ta püsivalt asuma jääda Tartu, kuhu teda köitsid noorusaja armsad mälestused, ning seal viibida oma kolmandal elujärgul lahedamates oludes, ainult kirjandusele elades, alles hoides oma tulises hinges loitvat vaimustusleeki Eesti vaimlise kodu soenduseks.

H. P.

BABYLONI KUNINGATAR.

SELMA LAGERLÖFI järele —op.

See oli pimedal taliõhtul väikeses Skrolycka hütis. Kattrinna, taluperenaine, istus ja ketras ja kass lamas ta süles ja ketras ka, niihästi kui võis. Mees, Jan Andersson istus kolde juures ja soendas end seljaga vastu tuld. Ta oli kogu päeva Erik Falla metsas viibinud ja puid rajunud, seal ei võinud keegi nõuda, et ta nüüd, kus ta kodus oli, veel mõnd teist tööd ette võtma pidi. Isegi Kattrinnal polnud midagi selle vastu, et ta nüüd muud ei teinud kui mängis ja jutles oma väikese tüdrukukesega, kes sel talvel oma viiet aastat käis.

Kattrinna istus oma mõtetes ja ei pannud palju tähelegi, mis mees ja laps teineteisega lobisesid. Kuid i h e s oli ta vali. Ta ei võinud sallida, kui Jan väikesele ütles, et ta nii ilus ja eriline olevat, ja seda tegi see liig heameelega. Sest kui Klara Gulla juba väikese lapsena endast kõrgel arvamisel oli, siis teadis ju Kattrinna, et talt kumagi mõistlikku naist ei võinud saada.

Jan läks liig kaugele, ta sattus kõigele, mis lapse ninakaks pidi tegema. Kuid sellel õhtul oli Kattrinna üsna rahuline, sest nüüd istus ta seal ja jutustas asjust, mis maailmas kord varem juhtunud, ajal kui Maa loodi ja inimesed seda täitma hakkasid. Ta oli just sellal, vana lugu Paabeli tornist rääkida ja seal võis ju loota, et ta ühtki juhust ei leiaks oma harilikudeks rumalusteks.

„Jah, ja siis tassinud nad saue,“ rääkis Jan, „ja teinud telliskive, ja kustutanud lupja ja seadnud tellingid üles, ja iga päevaga kõrgenenud torn.“

Nad teadnud väga hästi, et meie Issanda Jumala meelepärast pole, kui nad torni ehitavad, kuid sellejärele pole nad palju küsinud. Sest nad olid juba selle kord ette võtnud, nad tahtsid kuni taevani üles, et näha, kuid seal näib.

„Kuulge ometi kord, te head inimesed,“ öelnud seal armas Jumal, „nüüd ütlen seda aga teile viimast korda: kui te mitte kohe siit ära ei lähe ja ehitamast ei lakka, siis ei või ma ennast pidada — ma pean teile õnnetuse saatma. Ja see on sarnane õnnetus, millest te kunagi lahti ei saa ja keegi ei või teid selle vastu aidata.“

Aga inimesed, need mõtlesid, ah mis, meie Issand Jumal on juba pika kannatusega kui harilikult. Ja nad ehtasid oma torni edasi ja iga päevaga jõudnud tükkikese kõrgemale.

Siis aga läinud Jumal sinna ja seganud nende keele üsna ära. Näed, selle päevani rääkinud nad nii, et üks teisest aru sai, kuid nüüd oli sellel lõpp.

Kui müürsepad nüüd öelda tahtsid: „Anna mulle saue!“ — siis ütlesid nad selle asemel: „Fitzliputzli, Fitzliputzli.“ Ja kui õpipoisid küsida tahtsid, mis nad sellega mõtlevad, siis ütlesid nad: „Erbe, derbe, mirbe, marbe.“ Noh, seal pole imetleda, et nad üksteist ei mõistnud.

Müürsepad need arvasid — õpipoisid tahavad neid narriks pidada. Aga kui nad öelda tahtsid: rääkige ometigi korralikult, siis ütlesid nad: „Ullen dullen dori!“ Noh, ja kui õpipoisid küsida tahtsid, miks nad nii tigeada näo teevad, siis pole nad muud suust välja saanud kui: „Abrakadabra?“

Ja siis saanud nad kõik üksteise peale kurjaks ja kiskunud karvu ja hakanud kisklema.

Noh, ja sellest päevast oli lõpp inimsõprusele ja keegi pole enam mõelnud torni edasi ehitada, vaid igaüks on omaette ära läinud.“

Kui Jan oma jutustusega nii kaugele jõudis, pillus ta Kattrinna poole. Vokk seisis vagusi ja näis pea-

aegu, kui oleksid naine ja kass tukkunud. Seal jätkas Jan jälle oma jutustust. Ta vaid tasandas veidi häält.

„Kuid kõigi muude seas seal Babylonis, kes torni ehitanud, oli ka kuningas ja kuninganna ja neil oli väike kuningatar. Ja äkki hakkab ka see väike tüdruk nii narrilt rääkima, et ta vanemad ja kõik muud inimesed ainustki sõna ei mõistnud.

Siis ei taht' kuningas ja kuninganna teda enam oma lossis pidada, nad ajasid ta ära ja ta pidi ihuüks suure laia maailma minema.

Muidugi oli ta üsna arg. Ta ju ei teadnud, keda teepeal kohata võib. Mõne karu või hundi käes oli see ju lapsemäng sarnase väikese kuningatari ära süüa, kui see talle põiki teele juhtus.

Aga nii õrn ja peen kui ta ka oli, ometi ei teinud keegi talle haiget.

Ei, vastuoksa, kõik, keda ta kohanud, tulnud sõbralikult ta juure ja annud talle kätt ja küsinud, kuhu ta siis minna tahab. Aga mis ta vastanud, sellest pole keegi sõnakestki aru saanud, noh, ja siis ei hoolinud nad temast enam.

Nii armas ja õrn kui ta oli, tarvitses tal ainult lossidesse ja kantsidesse ilmuda, seal avanud nad talle ukse ja lasknud ta sisse. Aga kui ta oma suu avanud ja ta narri keelt kuulnud, pidanud ta jälle kohe ära minema.

Noh, ja viimati, kus ta juba kõik kuningriigid, mis veel olemas, läbi rännanud, seal tulnud ta ühel hilisõhtul hiiglasuure metsa ja kui ta metsa läbistanud, seal näeb ta väikest hütikest, — see oli nii madal, et ta just uksest vaevalt sisse mahtunud, ja seal läheb ta sisse ja ütleb „Jumaleme“.

Seal sees istub talunaine ja ketrab, ja talumees istub kolde ääres ja soendab ennast. Ja kui nad näevad, et keegi võõras uksest sisse astub, siis ütlevad nad ka: „Jumaleme“.

Seal olnud väikesel kuningataril hirmus heameel, sest selles hütis on nad täpselt samuti rääkinud, et ta neid mõista võinud. Kuid ta oli väga ettevaatlik, ta ei tahtnud neile kohe kõike seletada.

„Kuidas siis selle hüt'i nimi on?“ küsinud ta, et neid proovida.

„Selle nimi on Skrolycka,“ vastanud nad kohe, ja seal märganud ta juba, et nad tast aru said.

Ja seal oli ta suurest rõõmusest üsna metsik, kuid ta arvanud, on ometi parem, kui ma neid veel kord proovin.

„Kuidas on siis selle keele nimi, mida siin majas räägite?“ küsinud ta.

„See on Värmlandi keel,“ vastanud inimesed hütis.

Ja seal läinud väike kuningatar nende juure ja palunud neid, et ta nende juure võiks jääda, sest see olevat ainuke koht maailmas, kus nad aru saanud, mida ta kõnelenud.

Aga kui ta tule juure astunud, seal näinud need inimesed, et ta Babyioni väike kuningatar on. Ja nad öelnud talle, et ta peab valesi tulnud olema. Ja nad öelnud talle, et võimatu on, et tal nende juures meeldiks elada. Värmlandi keel — see olevat ju igal pool, igas majas, kogu ümbruskonnas siin tuntud, öelnud nad, ta võivat igale poole minna kuhu soovib.

Aga väike kuningatar — see pole selle kõrvaga kuulanudki. „Ei,“ öelnud ta, „ma näen juba, et oleti tulnud olen. Ja siia tahan ma jääda. Sest siin on must rõõmu ja kasu.“

Väike Klara Gulla oli kogu aja Jani süles vagusi istunud ja kuulanud ja ta silmad olid imestusest ikka suuremaks ja suuremaks läinud. Ent kui nüüd Jan jutustamast lakkas, istus ta esiti üsna vagusi seal, siis keeris ja pööris peakest ja vaatles kõike toas, kui poleks seda enne kunagi näinud.

„Jah, esiteks võib ju nii jääda veel mõneks ajaks kuis on,“ ütles ta viimaks. „Aga kui ma kord suur olen, siis lähen juba sinna tagasi, kust pärit olen.“

Jani nägu venis pikakas. Ja kõige pahem oli, et Katrin nüüd ülal ja jutu lõppu kuulnud oli.

„Jah, näed sa, seda sa saad, kui sa tüdrukule alati piüäd sisendada, et ta midagi peent ja erilist olevat!“ ütles ta.

SAJA KURBUSE VÄRAVAD.

RUDYARD KIPLING. *)

See pole minu enese mõttevili, selle jutustas mulle mu sõber Gabral Misquitta, hindu ja valge naise poeg

*) R. Kipling on sünd. 1865. a. Bombays — Briti-Indias, kus tema isa oli Lahore linnas muuseumi direktoriks. Öppis Inglismaal keskkoolis ja tuli 18-aastasena jälle Indiasse tagasi, et siin aastaid püsida ja siis kõik mannerid läbi rännata. Algas kirjanduslist tegevust juba üsna varakult, ning 1907. a. krooniti seda rahvusvahelise Noobeli auhinnaga. Ka tasuvuse mõttes on Kiplingi luule väärtuslik: nii saab ta oma kirjastajalt 1 naelst. rea eest.

Kiplingi rohkearvulisi tõi nimetame kõige pealt India juttude kogu — „Plain Tales from the Hills“, kus

(half-caste), kuu kadumisaja ja hommiku vahel, kuus nädalat enne oma surma, ning mina vaid, saades kostused mu küsimistele, panin tema sõnad kirja järgmiselt:

tutvuneme hindudega, fakiiridega ja „haistame ja tunneme Musta Suitsu — oopiumi lõhna, maitset ja mõju.“ See raamat tõi Kiplingile kuulsuse, ja arvustus tervitas teda kui suurt kunstnikku. Enne India juttude ilmumist ei olnud öieti kellelgi Euroopas õiget ettekujutust selle Ida-imemaa elanikkudest ja oludest, Kipling aga esitas oma andekuse ja tähelepanelikkuse viljana valgele raassile uue ilma ja uued inimesed. Indiast aga täiesti valkib romaan „The Light that Fayed“. 1891. a. ilmusid tema

„Nad asuvad Vasksepa Oru ja plibuvartega kaubitsejate kvartaali vahel, nii saja yardi kauguses Wazir Khani mosheest varese lennu järele. Ma ei mõtlegi nende asupaigast kellelegi teisele rohkem vesta, kuid olen veendunud, et ta Väravaid, nii hästi kui ta ka enese arvates linna tunneks, ei leia. Te võiksite koguni orust, kus nad asunud, sada korda mööda minna ja ometi poleks teil selgust. Nimetasime seda orgu harilikult „Musta Suitsu Oruks“, kuid tema kohaliku rahva poolt tarvitatav nimetus on, teadagi, sootu teine. Koormatud eesel ei saaks seinte vahelt läbi minna, aga ühes paigas, just kui Väravatele liginete, sunnib maja etteulatav fassaad inimesi küljeldi käima.

Aga tõelikult polegi siin väravaid. See on maja. Esmalt oli ta omanikuks, viis aastat tagasi, vana Fung Tching. Ta oli kingsepp Calcuttast. Kõneldakse, et ta seal purjus olekus oma naise olevat surmanud. See oligi põhjuseks, miks ta bazar-rummist loobus ja selle asemel Mustale Suitsule andus. Hiljem asus ta põlaja ja avas Väravad majana, kus rahus ja vaikuses suitsetada võidi. Pange tähele, see oli p u k k a, korralik asutus oopiumi-suitsetajatele, mitte üks nendest sumbunud, lämmatavatest *chandoo-khanas'* test, milliseid võite linnast kõikjal leida. Ei; vanamees oli asjatundja ja hiinlase kohta liig korralik-puhas. See oli ühesilmaga väike inimesekene, pisut rohkem kui viis jalga kasvu poolest, ja tal puudusid mõlemad käe pikk-peetrid. Ta oli osavaim mustade pillide võõritaja, osavaim kui keegi eales, minu äranägemise järele. Näis, et teda ka eales suits ei uimastanud ja see, mida ta ööl ja päeval, päeval ja ööl suitsetas, oli vaid ettevaatusabinõuks suitsemises. Käisin sinna viis aastat ja võin kellega tahes võistelda, kuid ses suhtes olin väeti, võrreldes Fung Tchingiga. Sealjuures armastas vanamees oma raha, väga armastas ja seda ei saa mina kuidagi mõista. Kuulsin, nagu oleks ta surmatunnini palju raha kokku kraapinud, ent selle

„Kasarmu laulud“ — „Barrack-Room Ballads“, mis Kiplingi nime Inglise ja ilmakirjanduses lõpulikult jäädvustasid. Järgmine Kiplingi teos on Shakespeare-aegsete Inglisea olude ja traditsioonide kirjeldus — kuulud „Puck of Pook's Hill“, mis ka Eesti keeles ilmunud. Pole vähe tähelepanu äratavad ka tema „Captains Courageous“ ja „From sea to sea“ (esimeses kirjeldatakse asjatundlikult ja meisterlikult Ameerika elu, teises Jaapanit j. t. maid). Tema teistest teostest äratavad erilist imestust „Many Inventions“, „The Jungle Book“ (Dshunglite raamat), „Actions and Reactions“, „Rewards and Fairies“, „The Seven Seas“, „The City of Dreadful Night“ ja „Departmental Ditties“, millistest viimane loonud otse uue ajajärgu Inglise poeesias. Kiplingi keele iseäralduseks on tema täielik omapärasus, lihtsus, kokkusuuruvus, elastikkus ja Inglise keeles siiski võimalikuks saanud — paindumus.

Käesolev tõlge „Saja Kurbuse Väravad“ täendab neid „Aos“ varem ilmunud kirjutusi, mis käsitanud oopiumi suitsetamist, viies meid hiinlase Fung Tchingi „Väravatele“ ja Tsin-lingi „Kolme Maa Templile“ nii ligidale, et mulje saame, nagu imbuku meisse enesesse magusat Musta Suitsu oopiumipiibust ja nagu liiguks vana eba-jumala Jossi silmad meie kohal hiinlase puusärgi lohemaalide ees kummalises õudsuses, kesk oopiumimärgi ohvreid-laipu...

omandas nüüd tema onupoeg; vanamees aga läks tagasi Hiinamaale, et seal end matta lasta.

Tema oli korraldanud suure ülemise toa, kuhu kogunesid tema paremad sõbrad, nii puhtana nagu uus nöel. Ühes nurgas seisab Fung Tchingi Joss, vast sama inetu nagu Fung Tching ise, ja alati põlesid selle nina ees pulgakased; kuid eales ei suutnud te nende põlemist siis haista, kui piibud suitsesid. Jossi vastas Iasus Fung Tchingi puusärg. Ta oli selle omandamiseks ja ilustamiseks suurema osa enese kokkuhoidlikult saadud varast kulutanud ja igakord, mil jälle uus võõras Väravaid külastas, esitleti teda kirstule. Kirst oli musta lakiga üle võõbatud, kaetud punaste ja kuldsete kirjadega, ja mina kuulsin, et Fung Tching ta enesega Hiinast kaasa olevat toonud. Ei tea küll, kas see tõsi, tean vaid, et kui mina esimesena õhtuti tuln, et siis harilikult selle jala ees aset võtsin. See oli, nagu näete, valkne nurgakene, ja vaid kerge tuuleõhk tungis aegadel avatud aknasse. Peale vaibakeste ja patjade polnud toas muud mööblit — kirst vaid ja vana Joss, ileni roheline, sinine ja purpurne ajast ja poleerimistest.

Fung Tching ei kõnelenud meile eales, mispärast seda paika „Saja Kurbuse Väravateks“ nimetas. (See oli ainus mulle tuntud hiinlastest, kes tarvitas fantastilisi ebakõlavaid nimetusi. Suurem osa neist, nagu hiljem Calcuttas näete, on lillilised.) Püüdsime ise ära mõistatada koha nime. Aga midagi ei mõju nii, nagu Must Suits, kui olete valge mees. Kollane inimene on küll teistsugune. Oopium ei avaldu temas peaaegu sugugi, küll aga kannatavad valged ja mustad üsna raskesti. Kuid mõistagi leidub inimesi, keda oopiumi suits ei vapusta tugevamini kui tubakas esimesel korral. Nad vaid langevad mõneks ajaks uima, just nii nagu vajuks keegi loomulikku unne, järgmisel päeval aga on nad taas täiesti töövõimsad. Nii siis, üks sellistest olin minagi, kui sinna käima hakkasin, kuid vilbisin seal vile aasta jooksul pea igapäev, ning nüüd on minugagi juba kõik teisiti. Mul oli vanakene tädi all Agra tee ääres, ja surres parandas ta minule umbes kuuskümmend kindlat ruupi. Kuuskümmend ruupi pole palju. Mälestan aegu — see oleks nagu sajad aastad tagasi olnud, — mil teenisin kolmsada ruupi kuus, peale selle olid mul kõrvalised sissetulekud, kui töötasin Calcutta suures metsatööstuse äris.

Ma ei piisunud ses töös kaua. Must Suits ei võimalda kaua teiste asjadega toimimist, ja ehkki tema mõju vaid vähe tunnen, siiski ei suutnud mina, nagu teisedki inimesed, enese elu ülalpidamiseks igapäevases töös käia. Ja lõppeks — kuuskümmend ruupi ongi see kõik, mida vajan. Kui vana Fung Tching veel elas, sai ta selle raha minu asemel enesele, andes minule sellest umbes poole osa äraelamiseks, kuna ülejäänud enesele jättis. Minul oli, nii ööl kui päeval, vaba sisseminnek Väravaisse, ja ma võisin, mil aga soovisin, seal suitsetada ja magada, nii et ma muret tunda ei tarvitsenud. Tean, et ma vanamehele kuldse sissetuleku võimaldasin, aga see pole tähtis. Mulle ei lähe üldse muu miski korda, peale selle sain ikka uuesti ja uuesti igakuise raha.

Meid käis, kui see asutus avati, kümme inimest Väravates. Mina, kaks ametnikku — babu, kusagilt Anarkulli valitsusasutusest, kes pärast sealt vabastati ja sellepärast maksa ei suutnud (ükski, kes päeval töötama peab, ei saa kunagi vabalt pikemaks ajaks Mustale Suitsule anduda); hiinlane, Fung Tchingi onupoeg; turunaine, kes kuidagi kusagilt ikka palju raha sai; hulkuringlane, vist Mac — keegi, ent unustasin tema nime, kes suitsetas kohutavalt palju, aga midagi ei maksnud (kõneldi, ta olevat advokaadina päästnud Fung Tchingi elu mingisuguses kohtuprotsessis Calcuttas); teine eurasialane, nagu minagi Madrasist; naine pool-eurooplanna, pool-hindutar, ja veel mõni inimene, kes seletasid, et nad tulnud põhjast. Arvan, et vist olid nad kas perslased ehk afganistaanlased või midagi selletaolist. Mitte enam kui viis elab meist veel tänapäev ja meie ilmume oopiumisuitsetamisele korralikult. Mis on juhtunud babudega, ei tea, ent turunaine suri pärast kuuekuiset Väravate külastamist ja mulle näib, et Fung Tching võttis tema käevõru ja omandas tema ninarõnga. Ent kindlasti ma ei tea. Inglise jäi sama palju nagu suitsetaski, ja lahkus siinsest ilmast. Üks perslastest tapeti juba hulga aja eest õise kakeluse juures moshee läheduses, suure kaevu ääres, ning politsei poolt suleti kaev, sest kõneldi, et ta on täitunud raipelõhnaga. Ta leiti ülles kaevu põhjast. Nii näete, et veel on jäänud ellu mina, hiinlane, pool-eurooplanna, pool hindutar, keda meie memsahibiks hüüame (ta elas Fung Tchingiga), teine eurasialane ja üks perslastest. Memsahib on nüüd välimuslikult väga vana, kuid arvan, et ta noor naine oli, kui avati Väravad; aga oleme ju kõik vanad nende (Väravate) tõttu. Oleme sajad ja sajad aastad vanad. Väravates on väga raske aastate arvu pidada, aeg pole mulle olemaski. Saan oma kuuskümmend ruupi ikka ja taas ikka iga kuu. Väga, väga palju aega tagasi, kui teinisin kuus kolmsadaviiskümmend ruupi ja peale selle sain kõrvalist lisa Calcuttas töölepingu põhjal, oli mul naine heast seltskonnast. Aga nüüd pole teda enam elavate kirjas. Inimesed teavad, et mina olevat ta surma viinud oma kire kaudu Musta Suitsu vastu. Võimalik, et see ka nii oli, aga on möödunud juba nii palju aega sellest, et kõigel tähtsus puudub.

Ajul, mil esimest korda hakkasin käima Väravates, kahetsesin seda väga, aga kõik on nüüd möödunud ja kõige sellega arved lõpetatud, saan oma kuuskümmend ruupi ikka ja ikka taas iga kuu, ja olen üsna õnnelik. Ma pole mitte joobunud oma õnnest, nagu näete, kuid ikka rahulik, muretu ja enesega rahul.

Kuidas virgus minus kire oopiumi vastu? See algas Calcuttas. Katsusin oopiumi oma kodus, et vaid tunda, mida ta enesest kujutab. Ma ei läinud eales liig kaugele, kuid vist tol ajal nähtavasti surigi mu naine. Kuidas see kõik nüüd juhtus, sattusin siia ja tutvunesin Fung Tchingiga. Selgesti ma ei mäleta, millistel asjaoludel see põhjenes, kuid tema kõneles minule Väravast, ja mina hakkasin sinna käima ja ei lahkunud sealt sellest ajast saadik enam kuidagi. Teadke siiski, et Väravad olid Fung Tchingi ajal korralikuks kohaks, kus end tund-

Anatole France,

ilmakuulus Prantsuse kirjanik, suri 13. oktoobril 80 a. vanaduses.*)

site suurepäraselt, ja nad polnud põrmugi nende chandookhana'ste taolised, kuhu käivad neegrid. Ei; seal oli kõik puhas ja vaikne ja üksildane. Muidugi, seal käisid peale meie kümne ja vanamehe ka teised; ent igal ühel meil oli oma niinematt ja täistopitud villane padi, kaetud mustade ja punaste lohedega ja asjadega, nagu nurgas seisev puusärkki. Kolmanda piibu järele hakkasid lohed end liigutama ja võitlema. Jälgisin neid palju, palju öid järgimööda. Sel teel harjusin suitsetamisega nii, et nüüd juba tosin piibutäit ära pean suitsetama, kuni nad lii-

*) Anatole France'i elust ja tegevusest lähemalt „Aos“ nr. 19 s. a.

kuma hakkavad. Ka on nad nüüd räpased ja katki-rebitud, nagu matid-vaibadki, ja vana Fung Tching on ju ka surnud. Ta suri paari aasta eest ja andis mulle piibu, mida nüüd ikka tarvitan, hõbepiibu kummaliste loomadega, mis ronivad vastuvõttepudeli alusel edasi ja tagasi. Mälestan, et enne seda piipu tarvitasin suurt kepp-pilliroost piibuvart vaskalusega, mis oli väga väike, roheline nefriitsuuliseaga. Piibuvars oli vähe kepist tugevam ja suitses magusasti, väga magusasti. Kepp-pilliroog näis nagu suitsu endasse imevat, mida hõbe ei tee, ja nüüd pean teda aegajalt puhastama, mis mulle palju sekeldusj toob, aga suiksetan teda — vanamehe mälestuseks. Ta rikastus vist suuresti minu kulul, aga ta andis alati puhtad matid ja padjad ning parema oopiumiaine, millest üldse saada võis.

Kui ta suri, võttis Väravad ta onupoeg Tsin-ling üle ja nimetas nad „Kolme Maa Templiks“, ent meie, vanamehed, nimetame asutust endiselt „Saja Kurbuse Väravateks“. Onupoeg on äritegemises väga kitsi ja ma arvan, vist toetab teda selle juures memsahib. Ta elab onupojaga nii, nagu elas vanamehega. Nad lasevad mõlemad Väravatesse igasugust alamat publikut, neegrid ja teisi, ja Must Suits pole enam endises headuses nagu vanasti. Olen nii mõnigi kord oma piibust leidnud sõelepõlenud jäänuseid. Vanamees oleks ära surnud, kui seda tema ajal oleks juhtunud. Ühtlasi ei puhastata enam tuba kordagi ja kõik matid on räbalateks muutunud ja külgede pealt ära rebitud. Puusärk on ära viidud, ära viidud Hiinase ühes vanamehe ja kahe untsi oopiumiga sees — juhuseks, kui vanamees teel peaks soovima suiksetada.

Jossile ei anta enam niipalju pulgakesi nina alla põlema nagu varem. See on õnnetusemärgiks, mis sama kindel nagu surm. Ta on ka üleni kahvatuks läinud, ning keegi ei hoolitse tema eest. See on memsahibi töö, tean, sest kui Tsin-ling kord katsus tema auks kullatud paberit tema ees põletada, ütles memsahib, et see olevat asjata raharaisk, ja et kui tema paneks vaid väga vaikselt põleva kepikese, siis ei märkaks ju ebajumal vahet nii kui nii. Ning nii on nüüd meil pulgakused suure kliistikorruga kaetud ja põlevad pool tundi kauemini ning lõhnavad pahasti. Ärgem kõnelgem üldse lõhnadest toas eneses. Nii asi ei lähe, kui nad sarnaseid võtteid tarvitavad. Ebajumal ei salli seda. Ma näen seda. Sest hilja öösel läheb ta igasugust hirmsat karva, siniseks, rohelineks ja punaseks, just täpselt nii nagu Fung Tchingi elupäevil; ta ajab silmad pärani ja tambib nagu kurat jalgu. Ei tea, miks ei lahku ma sellest paigast ja ei suikseta rahu oma enese toakeses turu ääres. Väga võimalik, et Tsin-ling oleks mu ära

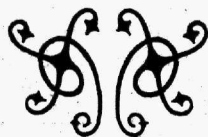
tapnud, kui oleksin siit lahkunud, saab ta ju nüüdki minu kuuskümmend ruupi enesele. Aga muidugi on lahku mine lisaks teiste suurte sekeldustega seotud ja olen Väravatega liig harjunud. Seal pole enam midagi näha, pole enam kõik nii nagu vanamehe ajal, aga ma ei saa sealt ära minna. Olen näinud niipalju neid, kes on hinge heitnud matil, et kardan nüüd vabaduses surra. Nägin mõningaid asju, mis näiksid teistele väga kummalistena, aga pole midagi kummalist, kui olete Mustas Suitsus, peale Musta Suitsu enese. Ning kui olekski kummaline, siiski poleks sel tähtsust. Fung Tching oli väga ettevaatlik oma külaliste suhtes ja ei lasknud sisse neid, kes võisid tuua aspeldusi ja sekeldusi surmaelsete pihtimistega, ja teisi sarnaseid. Ent onupoeg pole pooltki nii ettevaatlik. Ta seletab kõikjal, et temal olevat „esimesejärgu“ maja. Ta ei hoolitse kunagi, et lasta sisse küllastajaid tasahilju ja muretseda neile kõiki mugavusi, nagu seda tegi Fung Tching. Ning sellepärast ongi Väravad vähe kuulsamad kui olid. Neegrite hulgas muidugi. Onupoeg kardab vastu võtta valgeid ehk, silmakiriakski, segaverelisi. Ta on muidugi sunnitud pidama meid kolme — mind, memsahibi ja teist eurasiyalast. Oléme selle koha külge nagu needitud. Aga ta ei anna meile võlgu isegi üht piibutäit, tee mis tahad.

Loodan, et suren nende päevade sees Väravates. Perslane ja maorasialane on praegu väga nõrgad. Nad tarvitavad poisikese abi piibu süütamisel. Mina teen seda ikka ise. On enam kui tõenäolik, et näen, kuidas need juba enne mind välja kantakse. Mina ei usu, et elan kauemini kui memsahib ehk Tsin-ling. Naised panevad oopiumile kauemini vastu kui mehed, Tsin-lingi veres aga voolab vanamehe veri, kuigi suiksetab odavat Musta Suitsu. Turunaine teadis, mil peab surema, kaks päeva enne tähtaega, ja suri puhtal matil ja pehmel padjal, ja vanamees riputas ta piibu just ebajumala kohale. Ta armastas teda vist alati. Aga samal teel omandas ta ka turunaise käevõru.

Sooviksin surra nii nagu suri turunaine — puhtal, värskel matil, huulte vahel hea oopiumiga piip. Kui tunnen, et lahku ma hakkam, siis palun Tsin-lingilt seda, tema aga võib iga kuu edasi saada ikka ja ikka taas uuesti minu kuuskümmend ruupi nii kaua nagu soovib. Siis heldan seljale, vaikselt ja mugavalt, ning valvan selle järele, kuidas mustad ja punased lohed astuvad viimasesse suure võitlusse, ja siis...

Ent see ei ole tähtis. Mulle pole miski tähtis, tahan vaid, et Tsin-ling ei paneks Musta Suitsu sisse jäätiseid

Kogust
„Plain Tales from the Hills“,
tõlkinud G. N.

HISPAANIA.

HARRY JOHNSTONI ja HADEN GUESTI järele Inglise keelest M. K.

3

§ 5.

Baskide maakonnast idapool asub vana Navarra kuningriik, mis keele ja eluviiside poolest veel praegu palju sarnaneb eelpool nimetatud maakonnale. Prantsuse kuningad nimetasid endid 1620. aastast peale ka Navarra kuningateks, kuid kroonimisel tõotasid tunnustada selle riigiosa fueroi, s. o. iseseisvust.

Suurem hulk elanikest on ausad, kuid mitte ettevõtlikud, välja arvatud mägede elanikud, kes väga tegevad on ning endid peaaegjalikult küttimisest, salakaubitsemisest ja röövimisest elatavad. Siinsed metsad on sama puutumatud kui Ameerikaski ja neis elutseb hulk

hallide kirikutega, kitsaste tänavatega, hulga aedadega, hulga vaimulikkudega ja röömsavärviliselt rietatud elanikega. Astudes üle allalastava silla, satume linna peatänavale, kus hulk ilusaid võtialuseid. Siin peeti vanaasti ühe Champagne'i kraavi pulmapidustusi, mille kavvas oli muuseas ka kümnetuhande juudi põletamine hüüga tuleriidal, mille leek oli näha mitme penikoorma taha.

Aastal 1808 tulid Prantsuse sõdurid Pamplonasse sõpruse pakkumise ettekäändel, vallutasid silla ja said linnas peremeesteks kuni Inglise admiral Wellington järgmisel aastal linna võitis.

Andorra vabariik: St. Mihaeli kirik.

Väikene Andorra vabariik asub Püreneide rägastikus. Suurem osa Andorra elanikest on salakaubitsejad. Pildil kujutatud kirikusse koguvad nad sageli palvetama. Kirik asutati 13. aastasajal ja asub ühes Pürenei orus.

metsloomi. Kirdepooles nurgas elas vanasti rahvatõug Cafos või Cagot, keda peeti väljatõugatuks, enam veel kui mustlasi. Naaberrüügid põlgasid neid ning seaduses oli keelatud neid matta ristiusu kombe järele. Kirikusse võisid nad astuda vaid eriti neile määratud uksest, istusid seal erikohil ning kandsid alati veidrat punasest rüüdest tunnusmärki, et eralduda muust rahvast. Neile oli isegi keelatud joogikohtadesse, liha- või leivakauplusesse astuda. Prantsuse revolutsioon vabastas nad sarnasest olukorrast. Praegu on see rahvatõug välja suremas.

Navarra pealinn on Pamplona ehk Pampeluna, mida ka „Navarra võtmeks“ kutsutakse. See on väga lullelik linn oma pruunide müüridega ja tornidega, mis lumega kaetud mägede kahvaturossal tagaseinal taeva poole tõusevad, oma heledate majadega, rauast rõdudega,

Andorra: Külatänav.

Tähtsam Pamplona vaatamisväärsus on Sarasate muuseum. Sarasate oli siin sündinud viiulikuunstnikest kõige kuulsam; tema viuleid, toa sisseseadet ja dekoratsioone näidatakse siin asjast huvitatutele, samuti ka kuulutust Paganini kontserdist Londonis 1832. aastal.

Navarrast eemal põhjapool asub Pürenei mägedes kuulus Roncesvalles'i klooster, kus Karl Suure järelväeosa hävitati kohalikkude elanikkude pooll aastal 778, kätemaksuks hirmutegude eest, mis ta taganemisel toime pani.

Vana Gooti stiili Roncesvalles'i kloostriks korraldatakse igal aastal imefik rongikäik. Teda alustasid keskajal 23 Navarra kogudust, kes igaüks ühe liikme igast koguduse perekonnast saatis andeks paluma pattu, mis tehtud möödäläinud aastal. Võõrastel kogudustel on osavõtt lubatud vaid tingimusel, et nad töötuse annavad ilmuda korraldust igal järgneval seitsmel aastal. Koidu ajal koguvad palverändajad väikesesse Burgnette külla, rietatud mustast siitsist riietesse, mis katab ka pead ja

nägu, jättes avause vaid silmele; vöödeks on köied sõlmitud ja seljas suured puust ristid. Laiatsirutatud kätega, hoides kinni risti põikpuu äärtest, sammuvad nad paljajalu kõval kivisel teel ja laulavad kurblikku laulu. Rongikäik on harilikult kuni 2 Inglise penikoorimat pikk, temast võtavad osa ka preestrid ja linnaisad lippudega ja ristilöödud Önnistegija kujudega. Rongi lõpul sammub suur rahvahulk roosikrantsi lugedes.

Hispaania Piireneid on reisijale saladusline varanduste maa, iseäranis põhjapoolne osa Arragoni riigist,

Reisijate va- kus seni vaid salakaubavedajad, kütid
randusmaa. ja metsloomad külalisteks olid. Loodus-

teadlastele, geoloogidele ja kunstnikkudele on see maaosa suureks huvipaigaks, samuti ka mägederonijaile, kes ei karda lumeveermeid. Maastik on suurepärase. Karusid, hunte ja kaljukitsi leidub siin suurel arvul. Siin elutseb ka suurt tõugu metskits. Piireneid moodustavad siin suure mägede vallid, mis Prantsusmaad Hispaaniast lahutab ja mitte kõrgem pole kui 6000 jalga, Pic Nethou tipp vaid asub 11.168 jala kõrgusel. Selles Piireneide osas on vaid 5 teed, mis vankriga sõiduks kõlbulikud. Üks neist viib

Algeline väga vanasse algelisse Andorra vabariiki.
vabariik. Karl Suure ajal sai riik iseseis-

vaks, nagu selgub arhiivist, mis Nõukogu toas kapis alal hoitakse, ja ta on oma iseseisvust süüdi kaitsnud Hispaania ja Prantsusmaa vastu. Aastal 1278 tunnistas ta omaks mõlema riigi ülemvõimu piiskop Urgeli ja krahv de Foix isikut. Viimast esitab praegu Prantsuse president, kuma piiskopile maksetakse umbes 18 Inglise naela aastas. Vabariigi pindala on 175 ruutkilomeetrit suur, elanikke on 5500, kes enamasti salakaubitsejad ja kes asuvad metsikutes orgudes ja kõrgotel lumistel mägedel. Üheks mõjuvaks enesekaitse abinõuks oli siin keeld teid ehitada ja veel praegugi on juurepääs sellesse väikesesse riiki raskendatud, ehk küll aeg-ajalt ähvardati ehitada raudteed ja õnnemängude hoonet. Elu on siin piisunud täiesti patriarhaalsena. Perekomna peadest valitakse Nõukogu, mis koos käib väga vanas farmis, kus on sisse seatud magamiskohad igate liikmele ja tallid nende hobustele. Andorras on Prantsuse postiasutus, Hispaania raha ja Kataloonia keelemurrak.

Arragoonlased on üks neist vähestest rahvustest Hispaanias, kes on alal hoidnud vanaaegse riietamisviisi. Kõige silmapaistvam on filigraannööplde ja hõberahade rohkus, mis ehivad nende kuubesid, taskuid ja põlvpükste ääri. Üldse avaldavad lõbusat muljet nende punased või sinised pluusid, kus nad nuge ja sigareid varjavad, sinised, villased sukad ja värvilised rätikud, mis kõvasti ümber otsaesise seotakse. Arragoonlased pole edasipüüdev rahvas, ei ole neil tööstust ega lihtsamatki katset kunsti või kirjanduse alal. See on küllma, tõsise ja julge iseloomuga rahvas, nii kangekaelne, et võib „naelu kiviseinasse taguda oma kõva peaga“, nagu vanasõna nende kohta ütleb.

Aastal 1808 andis ta tunnistust oma kangekaelsusest ja julgusest Zaragoza lahingu läbi, mis ühe Sa-

Kõige kuulsam lahing ajaloos.

guntumi, Numantia ja Jerusalema äravõtmisega kuulub kõige kuulsamate võitluste hulka kogu ajaloos. Oli oieti kaks lahingut Zaragoza pärast. Kui Prantsuse kindral sõjaväega esimest korda siia ilmus, ei oodanud ta sugugi vastupanu, vaid arvas, et tema õpetatud vägi kergesti valmis saab nende „30.000 idioodiga“, nagu ta arragoonlasi nimetas, kes tema vastu astusid pea sõjariistadeta ja varustuseta. Peale kahekuiseid kõige raskemaid võitlusi pidi ta taganema. Kuid prantslased olid sama kangekaelsed kui arragoonlased, ja 21. detsembril langes 18.000 pealine suurtükivägi nelja kindrali juhatusel uuesti linna peale. Linnal ei olnud vastu saata korraldatud sõjaväge; mõned tüsedad talunikud ainult ja noor romantiline ohvitser Palafox juhtisid kuuekümnekahe päeva kestel võidukat vastupanu, ehk küll nälg laastas kaitsjate ridasid ja iga maja linnas haigemajaks tuli muuta. Igalpool linnas langesid kokku ehitused, kahurite kõrvulukustav müra ja nende tulejoad muutsid seisukorra veel hirmsamaks. Isamaalus ja usklikkus muutus linnas hullumeelsuseks; tänavatel lauldi laule, tantsiti ja korraldati rongikäike Pillari Jumalaema auks, kes sõjavägede ülemjuhatajaks tõsteti. Kõige imelikumaid lugusid räägitakse selle võitluse aegsest isamaalsusest; müuseas ka Augustinast ehk „Zaragoza neitsist“, väga ilusast 22-aastasest neist, kes võitles oma armsama kõrval, ja kui see langes, ta käest sõjariista võttis ning võitlust jätkas. See lugu on Byroni „Child Harold'is“ ühe selle teose kenama lauluna väljendust leidnud.

Peale linna langemist kestis võitlus veel kakskümmendiks päeva tänavatel, maja katustel, keldrites; vana ülikoolihoone lõomas kui põrgulaste rõõmutuli, ja alles siis, kui 100.000 mehest 54.000 oli langenud, oli õnnetu garnison sunnitud ausatele allaandmise tingimustele alluma. Thieris ütleb oma ajaloos selle võitluse kohta: „21. veebruaril 1809. aastal marssisid 10.000 kahvatut ja väljakurnatut jalameest ja 2000 hobusemeest Prantsuse vägede eel, kes edasi sammusid õnnetu linna poole, milles eest leidsid vaid varemed, täidetud mädanevate korjustega.

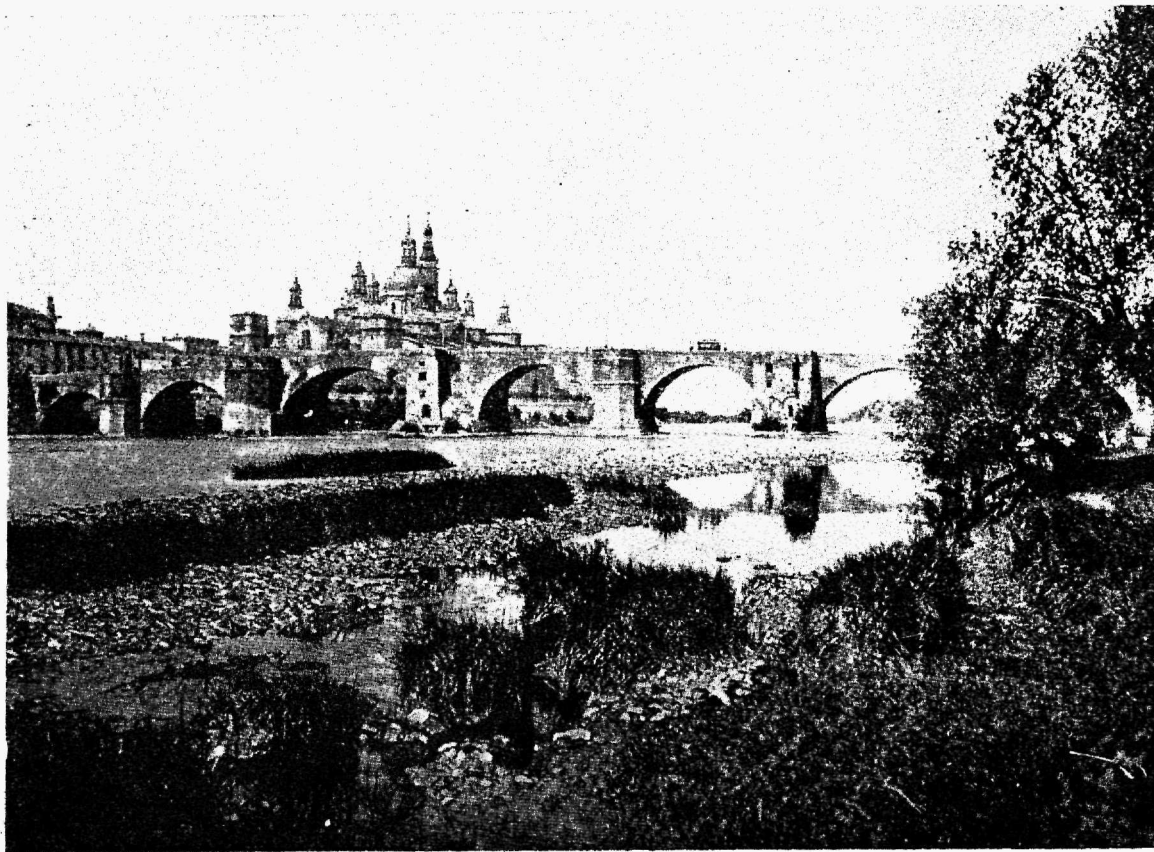
Zaragoza linn, mida keiser Augustus eksikombel nimetas „Saragossaks“, püsis juba 2000 aasta eest. 25. aastal p. Kr. ehitati linn roomlaste poolt uuesti üles. Ta asub Ebro jõe ääres, mille vesi on vähe soolane, nii et elanikkude seas ütleks liigub: „Meie sööme oma jooki.“

Linnas on kaks katedraali, kus vaheldamisi kuus kuud jumalateenistust peetakse. Üks neist on 1700 aastat vana, suur õudne, siinge ehitus väga suurepäraselt mõjuva hämara sisemusega. Päikeselisel tänavalt sisse astudes leiame endid täielises pimeduses. Natukese aja pärast alles suudame eraldada omapärast põrandat, mis kokku seatud suurtest kollastest marmornelinurkadest, kust läbi jooksevad mustad ja valged jooned, moodustades imelikke geomeetrilisi joonestusi. See katedraal oli Arragoonia Reimsiks, kus krooniti suurem hulk ta kuningatest. Siin peeti keskajal kõiksugu toredaid usu-

Palmid Elcheis.

Poiss ronib üles datlite järele. Ta on nähtavasti alles algaja datlite korjaja, sest rahutult jälgivad tema tegevust ema, kes mures poja pärast, ja väikesed vennad, õed.

Zaragoza (Saragossa).

Kivisild on pärit 1447. aastast. Tagapool näeme katedraali, mis asutatud Pillari jumalaema auks, keda linnaelanikud ülendasid sõjavägede ülemjuhatajaks prantslaste pealetungimiste puhul 1808. a.

pühi, sin põlvitasid ööd läbi rüütlid, vahil olles enne nende määramist ordudesse, ja aastal 1487 kanti sin ette kiriklikke mänge Ferdinandi ja Isabella juuresolekul. Nende ettekannete kohta leiame katedraali arhiivis imelikke ülestähendusite kulude kohta, nagu: 7 sous'd eesli- ja härjapea parandamiseks Betlema laudas; 6 sous'd prohvetite parukate eest; 10 sous'd 6 paari kinnaste eest inglitele jne.

§ 6.

Lääne-Püreneist satume Katalooniasse, Hispaania kirdepoolsesse ossa, mis on teine juurepääsukoht Prantsusmaalt Hispaaniasse. Ka siin ei Kataloonia. Iela meie seda Hispaaniat iseloomustavat loodust, nagu oodata võiks. Suurem osa riigist on metsik väheste puudega ja asulatega lagendik. Pealinnaks on Barcelona, mida nimetatakse Hispaania Manchester'iks, sest elanikud on siin kõige ettevõtlikumad ja usinamad terves Hispaanias. Nad on aga ka ahned ja suurmeelsed, karsked ja ausad, vastutulematud ja kättemaksuhimulised, ühtlasi ka head sõdurid ja tublid meremehed. Kataloonlased vihkavad teisi Hispaania rahvaid ega tunnista end mitte hispaanlasteks, vaid kataloonlasteks, kellel ise oma keel, mis

sugulane Provençali ja Limousini keelele. Seda keelt räägitakse lõunas kuni Valenciani ja ka Baleari saartel.

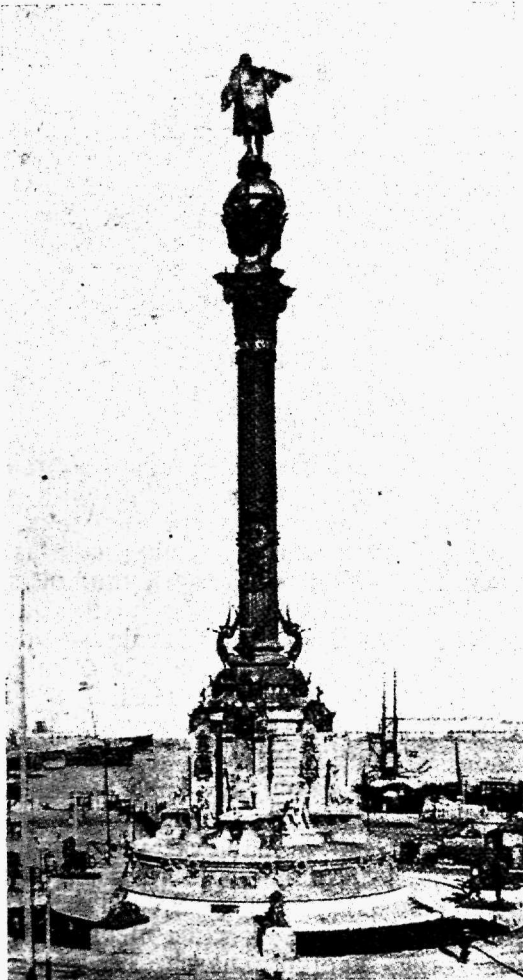
Kataloonia on alati olnud tülde keskkohaks. Siit on revolutsioonid ja sõjaväe vastuhakkamised üle maa käinud äkiliste tormidena kuni 1923. aastani, mil Barcelona ohvitser Primo de Rivera fascistide laadi riigipöörde korda saatis, konstitutsiooni kõrvale heites ja diktatuuri sisse seades. Kataloonlased lähevad äärmusteni nii usulistes kui ka poliitilistes küsimustes ja usuvad kõiki keskaja legende, mille demokraatlikud ideed kalduvad vahel enamlusse.

Barcelona on täis elu ja tuld. Liikumise keskkohaks on Rambla, lajade puudest piiratud tänavate kogu, mis meele tuletavad Pariisi bulvaare, kui Barcelona. neil jalakäijad mitte ei liiguks keskel võlvivate plataanipuude all, jättes sõitjatele vabaks mõlemaid tänaväääri. Rambla algab sadamast õige joonena ja on mõni verst pikk.

Ühel otsal lõbutseb moodne rahvaluuk jahedast õhust hilja ööni, paljud kerges riides; teine ots on enam demokraatiline oma linnu- ja lilleturnuga, mis kubiseb kanaarialindest, heliootroopest ja kõiksugu all-troopilisist õitest. Mitte väga kauge aega tagasi nähti siin ka põllupidajaid uhketes punastes, sinistes ja kuldsetes mantli-

tes end lõbustamas. Igaüks, kes Barcelonasse läheb, peab tähtsaks külastada Montjuich'i mäge, et lõbu tunda suurepärasest linnulennuvaatest linna peale oma idamaaliste katustega, õuedega täis apelsiini- ja palmipuid, kloostritega ja treppidega, mis kõik väljapoole ilustatud arabeskidega.

Südalinn on täis viletsaid tänavaid, kuid astudes läbi vana võlvialuse, leiame endid suures neljanurges õues lõbusalt sulisevate purskkaevudega ja rikkaliku vilja all painduvate puudega. See on katedraali kloostrite esine, kus uhked vaimulikud jalutavad, lugeses oma palveraamatuid ja tähelegi ei pane ilviisakaid kerjuseid, käratsevaid lapsi ega hanesid. Kataloonlaste vana komme on pidada talus hanesid koerte asemel; ka katedraali varanduste kaitsjateks on olnud juba ammu ja on praegu haned. Peapurskkaevu nimetatakse „Hanede purskkaevuks“, ja tema vetes lõbutsevad need

Barcelona: Kolumbuse sammas.

Suure Barcelona sadama läheduses on lai Kolumbuse bulvaar. 1888. aastal püstitati siia tema auks sammas, mis 200 jalga kõrge; kaheksa pronksist lõvi ja mitu relieefi Kolumbuse elust ehivad sammast.

Palmisalud Elche'is.

linnud vabalt pronksist rüütlil ja hobuse kaitsel, kes oma minasõormeist vett välja purskab.

Katedraali ehitamist, mida paljud peavad kõige lullsamaks ja kõige imestamiseväärsemaks kogu maailmas, alustati 1298. aastal. Nii eeskujulik kui

Jmeilus katedraali välimus ka on, tema sisemist katedraal.

ilu ja mõjurikkust ei ületa ükski asi maailmas. Luuletajad on laulnud usulisest õhkkonnast ja „sumedast usulisest valgusest“, kuid keegi, kes pole näinud Barcelona katedraali, ei või seda õieti hinnata. Katedraalil sisse astudes näib siin väga pime olevat. Nõrgad valgusjoad tungivad läbi kitsaste punaseks, siniseks või roheliseks värvitud aknaklaaside ja tekitavad saladuslikke varjusid ja valgust, mis kõige kenamad on päikese loodenemise ajal hulga kõrgete sammaste vahel. Missugune pühalikkus tundub õhus, kui põlvitame kusagil kaugemas nurgas ja kuulatame oreil mürisevaid helisid! Oreil alla on riputatud vastiku mauri hiiglasuur pea, mis Kataloonia kirikutes harilikuks ehteks on. Seda tarvitati ristisõdade lahingutes vägede julgustamise vahendina. Ehituse süngsus aval-

dub ka imelikkudes kujudes, millel igaihel oma romantiline saamiselugu.

Barcelona Liceo on suurem kui Milano Scala või Neapeli San Carlo, ja on maailma parematest ooperimajadest. Paljud looshid Liceos on eraomandus ega üürita välja.

Kuigi Barcelonat peetakse Hispaania Manchesteriks, tal ei ole seda silmahaavavat inetut vabrikulinna ilmet, nagu on enamal jaol suurtööstuse linnadel. Puuvilla-, siidi- ja villavabrikud on kõik väljaspool linnamüüre ja suurem osa vabrikutöölisi ja meistreid, voorimehi ja meremehi elab agulites.

Barcelona ilmastu on üks kõige parematest maailmas. Vihma sajab vaid 65 päeval aastas, külm on peaaegu tundmata, nagu tunnistavad Hea ilmastu. uhked sidrunipuud, mis hukuksid kui kraadiklaas alla 29 kraadi C. sooja näitaks. Pargid ja aiad on täis piprapuid, aloesid, heliotroope ja roose. Kõige palavamal suvelgi puhuvad siin kostutavad tuuled. Linnu ümbrus aga, nagu pea igalpool Hispaanias, on kõrbetaoline, kus vahete-vahel väga palav on. Lugematud sisalikud jooksevad üle liivaste kaljurahnude; siin asub ka surmatoov tarantül, ämblik, kelle auks Neapoli elanikud metsiku tantsu „Tarantella“ on loonud. Vagajutt räägib, et keegi naine kord, Kristusest mõõda minnes, au andmata edasi tantsinud, mille eest Kristus teda muutnud ämblikuks, kellel gitarr seljal, ja määranud, et igaiüks, keda ta hammustab, tantsib oma eluotsani.

Monserrat, Kataloonia püha mägi, tõuseb metsikuna ja haralisena Barcelona lagendikult. See on keerdkäikude, tornide, kaljupiiramide ja Püha suhkrupeetaoliste mäetippude kogu, liigmägi. ilus, et olla loomulik. 60.000 usurändajat aastas tõmbas ta omal ajal ligi ja on veel praegu suures aus. Siin leiti aastal 880 üks püha neitsi kuju ja üksiklane Guarin seati ta järelvaatajaks. Viimane armus Barcelona krahvi tütrele ja kui see tema liginemiskatsetele vastu pani, ralus tal pea otsast. Paavst pani ta vande alla, et ta kõnniks ja toidaks end elaja kombel ega lial sõna suust ei ütleks. Vanne läks kohe täide, Guarin muutus metsloomaks, kelle krahv ise jahil olles püüdis ja elusalt pidu ajaks lossi tõi. Seal hüüdis üks laps: „Tõuse üles, Guarin, su patud on sulle andeks antud“; kohe sai üksiklane endise kuju tagasi ja läks siis krahvi tüdarta otsima. Ta leidis selle 8-aastase hauas viibimise järele elusalt eest, kaela ümber aga punane vööt. Ta ülendati Monserrati naiskloostri ülemaks. Klooster on kaheksakordne ehitus järkjärgulises kaljurägastikus. Temas leidub hulk imelikke koopaid ja käikusi; seal asub kolmteist munka-üksiklast. Kloostri taga asub aed tumepunaste roosidega, mis ennem valged olnud, kuid oma värvi muutnud siis, kui Kolgatal öitsedes tilk Önnistegija verd nende peale langes. Monsterrat on ilus ja luuletisem kui ükski püha paik Euroopas, ka ei ole juurepääs sinna mitte väga palju raskem kui teistesse.

MILJONIDOLLARILINE TEEMANT.

J. S. FLETCHERI romaan. Eestindanud L. L.

5

Vaikisin siis, sest nägin, et proua Kennerley, kelle poole olin pöörmud, ei vaadanudki minu peale. Seirasin ta pilku ja nägin, et ta naeratas mehele, kes oli parajasti tupp astunud. Minagi vaatasin tema otsa. Ainult kiire tahtepingutusega jõudsin kinni hoida äkilist imestushüüet, sest minu ees oli üsna kindlasti sama nägu, mida olin tikuvalgusel näinud tolle üksildase maja õues.

IV.

Nurgalaud.

Mulle oli õnneks, et Rosalie Vandamarke ka vaatas meest, kes parajasti oli sisse tulnud ja pikkamisi astus üle põranda sinnapoole, kus me kõik olime üheskoos kamina tule ääres. Sellepärast oli mul parem võimalus hoolega uurida uustulnukat. See oli pikk, korrapärase kehaehitusega mees, nähtavasti kolmekümneviie ja neljakümne aasta vahel. Ilusa näoga, hoolega kammitud, hästi riidetatud ja kõige jäärele otsustades hea tuttav Vandamarke'i majas. Ta tervitas mõlemaid naisi väga tuttavalt ja

nikutas mulle pool-ükskõikselt, pool-sõbralikult, nagu temavanused mehed on harilikult niisuguste vastu, keda peavad alles poisteks.

Silmapiilk hiljem naeris ta ning naljatas neiu Vandamarke'i ja proua Kennerleyga: oli selge, et need kolm tundsid üksteist hästi. Ja see kord rõõmustasin, et jäin kõrval — tahtsin veel hoolsamini uurida mehe nägu, kuigi ma ei kahelnud oma mulje tõsiduses.

Mõne minuti peale oma tulekut seisis ta, najatades vastu ahjuäärt ja keeras siis äkki proua Kennerley poole, kes istus madalal toolil ta kõrval. Siis langes elektrilambi valgus teatava nurga all ta näole ja valgustas seda just nii, nagu tikutuli oli valgustanud hoovis. Ja nüüd olin asjas kindel. Polnud vähematki kahtlust selles, et see oli sama mees, keda olin näinud võreka kaetud aknast!

Ja... mis pidin ma nüüd tegema?

Peale selle, et võõras tutvustati mulle härra Trafferdale'ina, ei teadnud ma temast midugi midagi. Ta nimi oli võõras. Ta näis olevat rahamees, niisugune, keda võib näha to-

sinaid iga silmapilk kella kümnest hommikul kel'a neljani peale lõunat Lombardi tänaval või Bartholomeu Lane'il. Et ta oli vilunud elumees, seda oli näha ta kõnest ja olekust; ta oli nähtavasti nendest, kes oskavad meeldida ja huvitada. Kuid missugune oli ta vahekord mu peremehega? Sellele küsimusele sain pea vastuse. Härra Vandamarke ruttas tuppa ja tervitas Trafferdale'i nii soojalt, et vaevalt võib armast vendagi soojemalt tervitada. Nägin kohe, et tema ja ta külaline olid kõige paremad sõbrad. Kuid — see oli mees, keda olin hoovis näinud, ja siis...

Oli rohkem kui piinav mõelda asja pikemalt. Möödapääsmatu tagajärg oli ärritav, sest härra Vandamarke polnud neist meestest kelle kohta oleks tahtnud, et petlikud sõbrad veavad teda ninapidi. Kuna mina vaevasin pead sellega, mis nüüd teha, läksid proua Kennerley ja Trafferdale, kes peale härra Vandamarke'i tulekut olid hakanud rääkima äri-asjust mulle arusaamatute lausetega, natuke kaugemale saali teise otsa, ikka juttu ajades ja jättes mind kahekesi neiu Vandamarke'iga. Olin istunud tugitooli tema oma kõrvale, ja, vaadates tähendusrikkalt nende kolme poole, kummardas neiu äkki mulle lähemale.

„Kas see mees meeldib teile?“ küsis ta soosinal. „Õelge!“

Vaatasin imestanult rääkija peale.

„Ei tunne teda,“ vastasin. „See on esimest kord...“

Neiu raputas kannatamatult pead.

„Te pole ta pealt viimse viie minuti jooksul silmi keeranud!“ hüüdis ta. „Ta ei meeldi teile! Ei?“

„Noh — ei!“ ütlesin mina. „Kas see on küllalt selge?“

„Täiesti!“ vastas ta rahulolles nikutades. „Teadsin, et ei meeldinud. Mulle ta ka ei meeldi.“

„Miks?“ küsisin.

„Seda ma ei oska öelda,“ vastas neiu. „Vist loomusunniline eemaletõukavus. Ma vihkan teda. Kui olen ta vastu viisakas, lõbus ja meeldiv, siis, kiinnitan teile, on see kõik täiesti vale! Kõik tehtud! Teen seda sellepärast, et ta on isa kõige parem sõber — Cityst. Kui ta püüaks ometi seal!“

„Mis, ta on Cityst?“ küsisin.

„Armas aeg, kui mina seda teaksin!“ hüüdis neiu. „Raha! Tänaaksin õnne, kui need kolm räägiksid õrtu jooksul millestki muust kui rahast. Kuulake! Panin teid laua juures minu kõrvale istuma. Rääkige minuga, ärge neist hoolige!“

Vaatasin ta peale uurivalt, millele ta vastas usaldavalt. Olime kaunis ühevanused, ja

noorsoo keskel on olemas mingisugune vastolusid vähendav salaliit.

„Kas küllastunud sellest kõneainest?“ küsisin.

„Jah, ikka kui need kolm on koos!“ ütles ta. „Hüppasin rõõmust, kui kuulsin, et te tulete lõunale! Ma polnud teid kunagi näinud, kuid...“

„Noh nüüd, kui olete näinud? Õelge?“

„Oh, olete väga meeldiv noormees!“ vastas ta naeratades. „Nooruses on meeldivust, kas pole tõsi? Ma ei tunne paljuid noori inimesi — siin. Londonisse tulekust saadik olen näinud ainult — seesuguseid! Rahamehi! Olen kuulnud ainult teemantidest, osatühingutest, aktsiastest, kaevandustest, raudteedest, kontsessioonidest, lepingutest. Ja siis see proua Kennerley!“

„Kas proua Kennerley ei meeldi teile?“ küsisin. „Näib olevat tubli, osav naine.“

„Oh, osav on ta küll,“ möönis neiu. „Kuid — temagi on paljas äriinimene. Ma tarvitsen midagi muud.“

„Näiteks?“ küsisin mina.

„Elu! Käime muidugi teatrites ja nii edasi, kuid — ta peatus ja vaatas mõttes mu peale. „Kas teil on õdesid?“ küsis ta äkki.“

„Ei!“ vastasin. „Mul pole kedagi. Olen vaenelaps, ja mul pole ei õde ega venda — ei vanaema ega vallalist tädigi.“

„Üksi!“ ütles ta kaastundlikult. „Kuidas saadate aja mööda?“

„Hulgun ringi ja mängin golfi,“ vastasin. Nime't — kuni saan tööd. Pole midagi teha nüüd, kui sõda lõppes.“

„Kas olete olnud sõjas?“ küsis ta pärani silmiga. „Teie?“

„Kolm aastat,“ vastasin.

„Teiesugune laps!“ hüüdis ta. „Ja — kas tapsite seal kedagi?“

„Loodetavasti!“ vastasin innukalt. „Mul oleks õige kahju, kui ma poleks tapnud.“

„Tuleb sellest, et olete inglane,“ ütles ta. „Miks pole inglased kunagi õnnelikud, kui nad ei saa kedagi tappa?“

„Olen täiesti õnnelik, kui pole tarvis tappa,“ vastasin. „Sõjas oli tapmine — kohus.“

„Seegi on inglaste ebajumal,“ ütles neiu. „Kohus! Kuid — siin vaatas ta minu peale küsivalt — „kas saite... kas saite haavata?“

„Kaks korda,“ ütlesin mina. „Alles toibunud viimsest haavast.“ Et ta ei jätkaks selles sihis, hakkasin mina omalt poolt temalt pärima. „Miks nimetasite mind inglaseks?“ küsisin „kas te siis ise ei ole?“

„Mina? Muidugi mitte! Läänud kevadel nägin esimest kord Inglismaad: olen sündinud

Lõuna-Aafrikas. Mu isa oli hollandlane ja ema prantslane. Kas pole imelik segu?“

„Väga huvitav segu,“ möönsin mina. „Kuid otsustades tagajärje...“

Just siis tuli härra Vandamarke meie poole, hõõrudes käsi.

„Ah,“ hüüdis ta. „Arvasingi, et te noored sünnite hästi kokku! Noored inimesed leiavad pea teineteise. Tore poiss, Rosalie, kas pole?“

„Arvan, et härra Gregg pole sama noor aastate järele kui näost,“ vastas ta tütar. „Ega ka nii väga süütu — ja kogematu,“ lisas ta kõrvalkõnena mulle.

Enne kui jõudsin vastata, teatati, et lõunalaud on kaetud. Läks nii, nagu mu noor perenaine oli ennustanud. Laua otsas rääkis härra Vandamarke oma kahe vanema külalisega äriasjust; meie jälle rääkisime kõigest muust. Kuid ma katsusin nii silmiga kui kõrvadega panna tähele neid kolme ja varsti olin kindel kahe asjas — esiteks, et härrad Vandamarke ja Trafferdale olid väga südamlikud sõbrad ja et neil oli tähtsaid ühiseid rahaasju; teiseks, et proua Kennerley oli nagu mu peremehe parem käsi ja arvatavasti teadis ta asjust sama palju kui peremees isegi. Ja kuigi jutuaajamine mu lauanaabriga oli lõbus, sest Rosalie oli väga südamlik ja elava loomuga neiu, kui tutvunesin temaga, siiski valvas mind kogu aja hingeline lämbumistunne. Selles, et Trafferdale oli mees, keda olin näinud tolle saladusliku maja õues, ja nii üks neist, kes olid röövinud mu peremehelt kalhesajatuhande naelalise teemandi — võib olla veel kogu plaani alustaja, olin kindel ja muutusin ikka kindlaks, mida rohkem teda vaatasin. Ja seal oli halba aimamata vaene härra Vandamarke, kes pidas talt väga lugu ja kõneles temaga väga usaldavalt. See pani mu vere keema — seda enam, et ma ei teadnud, mis teha.

Kuid viimaks tuli mul mõte. Võib olla ma poleks tegutsenud selle järele, kui oleksin mäletanud vanasõna ja lugenud kahekümneni, enne kui asusin tegevusele. Mõte tuli mulle järgmiselt: kui naised olid ära läinud, jäid mu peremees ja vanem külaline istuma portveinikarahvi juure, kuma mina palusin vabandust oma nõrga pea pärast ja läksin võõrastetuppa. Seal nägin proua Kennerleyt — ükski. Ilma järele mõtlemata — ja lõpuks oli siiski hea, et mul polnud aega mõtlemiseks! — istusin toolile ta kõrvale.

„Proua Kennerley!“ ütlesin, heites pilgu ukse poole, millega tahtsin märku anda, et rääkisin talle usaldavalt. „Te teete tegemist äriasjuga?“

Ta naeratas, nagu oleksid mu sõnad teda huvitanud, ja naeris.

„Seda küll, härra Gregg,“ vastas ta.

„Olete neis vist osav ja leidlik?“ ütlesin ma.

„Mõned peavad mind selleks,“ kinnitas ta jällegi naeratades. „Kuid — milles asi seisab?“

Lükkasin oma tooli tema omale lähemale, vaadates jällegi ukse poole. „Tarvitaksin teie nõu, proua Kennerley,“ vastasin mina, „väga tähtsas asjas. Kas võite lubada mulle homme pool tundi — ükski — kusagil?“

Ta huvitatud ilme muutus imestavaks, kuid ta vastas väga hea meelega.

„Mingisugusel teataval ajal?“

„Mulle kõlbab iga aeg,“ seletasin. „Määrake ise aeg — ja koht.“

Ta mõtles silmapilgu ja näitas siis peaga akende poole.

„Kas tunnete Aleksandri väravat seal?“ küsis ta. „Noh — kohake mind seal homme pool üks. Sel ajal käin ikka Row'il jalutamas. Kas see on teile kohane?“

Jõudsin veel tänada teda ja öelda, et see oli väga kohane, kui Rosalie Vandamarke tuli tuppa. Varsti selle järele tulid ta isa ja Trafferdale. Härra Vandamarke oli ostnud hiljuti grammofoni, mida ta kiitis viimseks uudiseks sel ajal. Tund aega pöristas see peletis midagi, mis ta viisakalt nimetas muusikaks. Olin väga tänulik, kui see osa eeskava oli läbi. Varsti peale seda lahkusin ja läksin koju, mõeldes ikka selle üle, mis olin näinud. Et Trafferdale, kes esines Vandamarke'i parima sõbrana, oli teemandi rüüstamise toimepanijaist, olin kindel. Kuid raske oli tött Vandamarke'ile paljastada. Kujutasin siis, et proua Kennerley oli loodud selleks. Selle järele, mis olin näinud, olin kindel, et vana härra usaldas teda kõiges ja pidas väga lugu ta võimetest. Otsustasin usaldada asja proua Kennerleyle.

Järgmisel päeval olin kohe peale keskpäeva Aleksandri värava juures ja poole tunde ajal nägin proua Kennerleyd tulevat minu poole. Ta näis olevat väga väle ja terane, just niisugune naine, kes võib kõditavaid asju oma hooleks võtta, ja ma soovisin enesele õnne, et olin leidnud ta oma abiliseks. Läksime Kensingtoni aeda, sinna kus oli vähem inimesi. Oli soe, päikesepaisteline hommik ja me istusime pingile.

„Noh,“ ütles proua Kennerley, „mis on siis see väga tähtis asi?“

Katsusin olla võimalikult tõsine.

„Proua Kennerley,“ algasin, „te olete härra Vandamarke'i erasekretäär?“

„Seda küll,“ vastas ta.

„Ja kahtlemata usaldab ta teid?“

„Enamas jaos asjus — äriasjus.“

„Kas olete — panen kõik kaardid lauale härra Vandamarke'i heaks — kas olete kuulnud ta eriti kallist teemandist?“

„Vandamarke'i — teemandist? — Olen.“
„Kas teate, et ta on selle — kaotanud?“

Ta vaatas mu peale pilguga, millest mul oli raske aru saada. See ei näidanud imestust ega ka, et ta poleks asja uskunud. Näis, nagu oleks ta küsinud eneselt, kui palju ma õieti teadsin nimetatud juhtumusest.

„Kaotanud?“ hüüdis ta. „Võimatu!“

„Pole sugugi!“ ütlesin mina. „Pigemini on inä, et ta pole seda varem kaotanud. Kuid... kas ta pole seda teile öelnud?“

„Tema? Ei!“ ütles proua. „Mitte ühegi sõnaga!“

„Siis ma jutustan teile — tema pärast,“ jätkasin. „Tal on vaja — kaitset. Ma jutustan seda teile muidugi kui saladust, proua Kennerley — seda peab tingimata pidama ainult oma teada.“

„Oh, muidugi, härra Gregg!“ ütles ta. „Kuid see teemant! Kadunud!“

„Otsekohe öelda, see rööviti ühel õhtul. Jutustan teile kõik — see on õige lühike lugu. Tema ja mina läksime Marton Hilli golfirangi mänguväljalt jaama; kolm maskeeritud, revolvrifega varustatud meest pidasid meid kinni, sundisid meid astuma suure autosse ja viisid meid õige kaugele üksildasse majja. Seal näppasid nad härra Vandamarke'ilt ta teemandi; sõidutasid meid jälle minema ja pea'e tublit tunnisõitu lasti meid välja Basingstoke'i linna ees. Väga kaval ettevõtte igapidi, proua Kennerley, — kas ta pole seda teile rääkinud?“

„Mitte sõnagi!“ vastas sekretäär. „Silpigi pole ta asjast hinganud!“

„Ega minagi poleks tohtinud hingata sest sõna ega silpi,“ ütlesin mina. „Ma lubasin seda tal'le. Kuid — mul oli tarvis rääkida! Teile!“

„Miks?“ küsis ta.

„Ütlen seda teile. Mul on minu meelest väga hea oskus tähele panna — see arenes arvatavasti sõja ajal. Igatahes pean silmad lahiti. Ja ma märkasin kaht asja tolle juhtumuse ajal. Esiteks, et autojuhil oli isemoodi kõver sõrm — kuul oli tal kondist fäbi lastud, seda võin kas või vanduda. Teiseks nägin midagi veel tähtsat: sel ajal kui härra Vandamarke oli ära toast, kuhu meid oli kinni pandud — ta kutsuti mujale — valhtisin mina aknast välja hoovi. Seal käis mees edasi-tagasi. Tõmbas tuld, et süüdata sigarit ja umbes minut aega, proua Kennerley, nägin ta nagu selgesti heledas valguses. Ja, armas proua — ma nägin seda nägu jälle eile õhtul!“

„Kus?“ küsis ta, pöördes silmad minu poole — väga ilusad avameelsed silmad, just nagu oleks ta nõiutud. „Kas Londonis?“

„Londonis!“ naersin mina. „Jah — siin liigidal. Proua Kennerley, mees, keda nägin õues, oli härra Trafferdale! Me eileõhtune kaaskülaline! See on sama kindel, kui et too kolele kuju, mida näeme seal, on Alberti mälestussammas.“ Näitasin sealjuures kuju. Siis pöörasin jälle ümber ja vaatasin tema peale. Ta vaatas mind sama pilguga nagu varemgi, kuid nüüd oli see küsivam. Ma nikutasin talle.

„Täiesti tõsi, proua Kennerley!“ ütlesin rõhutades.

Viimaks hakkas ta rääkima.

„Härra Trafferdale?“ ütles ta madala häälega. „Võimatu! Ta on härra Vandamarke'i lähem sõber — eraelus samuti kui paljusis äri-asjus.“

„Ma ei hooli sellest, mis ta on, ütlesin kangekaelselt. „Ta on see mees! Tundsin ta kohe, kui ta eile astus võõrastetuppa. Sõber või ei, ta on mees, kes suitsetas sigarit maja ees, sel ajal kui ta seltsilised sees kergendasid härra Vandamarke'i ta kahesajatuhande naelalisest teemandist! Ja — mis peab nüüd tegema?“

„Mis — missugust tegemist mõtlete?“ küsis ta.

„Selle kohta just tahtsingi nõu küsida,“ seletasin. „Kas ma pean minema otse härra Vandamarke'i juure ja jutustama talle, mis olen jutustanud teile? Rääkisin talle kõverasõrmega mehest ja õues nähtud näost — kas pean nüüd minema talle ütlema, et see oli ta sõbra härra Trafferdale'i nägu?“

„Ta ei usuks seda,“ ütles proua. „Tema ja Trafferdale...“

„Seda asja võib kindlasti tõendada, proua Kennerley,“ ütlesin mina. „Kui paluda härra Trafferdale'i jutustada, mis ta tegi tol õhtul...“

„Mis härra Vandamarke palus teid teha?“ küsis ta, rääkides mulle vahele. „Olla vait? Teie asemel, härra Gregg, teeksin ma, nagu ta palus. Võite olla kindel, et ma ei tarvita kurjasti te usaldust. Kuid lubage öelda teile, et härra Vandamarke'il on ju Lõuna-Aafrikast saadik terava-mõistusega mehe kuulsus! Ma ei mõtle, et ta on kaval või südametunnistusega, kuid ta on oma asjade eest hoolitsemises kõige teravamõistelisem mees, keda olen kunagi tabanud, ja — teie asemel ootaksin, et näha, mis ta teeb. Võite olla kindel, et härra Vandamarke'il on mingid kavatsusi! Mida rahulikum, mida vaiksem ta on, seda virgemalt ta tegutseb — vaikse pinna all. Võtke kuulda mu nõu — ärge tehke midagi, ärge öelge midagi, oodake!“

Endine saal Teedeministeeriumi majas.

Foto Parikas.

Me lahkusime. Kuid nägin proua Kennerleyd veel samal päeval, kuigi palju hiljemini. Olin just saanud kena päranduse ja selle pühitsemiseks läksin sel õhtul Mocati söögimajja lõunat sööma. Kes on käinud Mocatis, see teab, et tolles eriti peenes söögimajas on pea-

saali ümber rõdu. Rõdul võib süüa ja sealt vaadata rõõmsat kihamist all. Ma tellisin lõuna rõdule. Ja kui keset söömist heitsin kogemata pilgu alla, nägin seal ühe nurgalaua ääres proua Kennerleyd täieis sulis söömas lõunat kahekesi — Trafferdale'iga! (Järgneb.)

VISCOUNT GUY DE LA BLAGUE'I JUHTUMISED PARIISI RAHVUSLIKUS RAAMATUKOGUS.*)

L. XANROF'I järelle I. M.

Kell kaks. Väikene viscount Guy de la Blague mõttles istudes oma sõiduriistas selle üle järele, mida peaks küll kirjutama oma nimekaardile, mille saadab ühes lillekimbuga marquise'le.

„Peab kirjutama midagi õige ilusat... „Pimestatud Teie kuulsuse oreoolist.“

Aga kuidas kirjutatakse sõna „oreool“? Oli

kord aeg, kus pidin saama peaaegu küpsustunnistuse, aga see oli juba nii väga ammu. Kui pagana kahju, et pole kaasas leksikoni.“

„Ah pagan, kuidas ma mitte midagi ei märka! Seal on ju rahvuslik raamatukogu. Seal on tingimata olemas ka leksikon. Kutsar, sõida rahvusliku raamatukogu juure!“

Kutsar vaatas härrale kord otsa, pilgutas

*) Jutustuse lähemaks arusaamiseks olgu mõned märkused ülemaltähendatud raamatukogust raamatute väljaandmise korra ja seadluste kohta, nagu need tol ajal olid maksvad. Raamatukokku minnes peab muretsema enesele lugemispiltet. Need on aastased ja ühekordsed. Kui esimesi tahetakse, siis peab andma teated oma isiku kohta, aga ühekordsed antakse kohe välja. Selle pileti nähtad sissemineku puhul ette, mille juures ühekordsed teenija ära võtab. Seal antakse siis raamatukokku minejale nõndanimetatud raamatukaart, mis ühes nõudelehega antakse raamatukogu juhataja

kätte. Raamatu kaardi peale märgitakse üles väljaantud raamatu nimi ja see jääb raamatukoguhoidja kätte. Raamatu tagasiandmise puhul tehakse raamatukaardile sellekohane märkus ja sellest näeb siis väljamineku puhul uksehoidja, et raamatud on tagasi antud. Raamatute saamiseks peab soovija omale saalis koha valima ja siis kirjutab ta iseäralisele nõudelehele koha numbril ja raamatu nime. Kui koht saadis paremal pool, siis võtku roheline, kui jälle pahemal pool, siis valge nõudeleht.

lustiliselt silmi, aga kui märkas, et see sugugi ei naljata, sõitiski raamatukogu treppi.

Guy astus sõiduriistast maha, läks üle õue, jooksis paremal pool trepist üles ja jõudis kuhugile eeskoja taolisesse ruumi. Ta ees oli klaasist uks, mille läbi ta nägi hulgakarpa inimesi. Need olid just kui koolilapsed suures klassis, istuvad laudade taga, suruvad kätega kõrvad kinni ja süvenevad vaikselt lugemisse.

„Siin see raamatukogu ongi,“ tähendab Guy enesele ja tahab uksest sisse minna.

Seal kuuldub äkitselt eemalt murgast käskiv hää: „Hei — teie kepp!“

Guy (veidi kohmetanult): „Kuidas? Kepp? Ma lähen ainult paariks silmapilguks. Mul on vaja vaadata üht ainust sõna leksikonist.“

Uksehoidja: „See on ükskõik. Lugege määrused läbi. Teie peate kepi siia jätma.“

Guy: „Olgu nii, nagu soovite. Siin on kepp. Olge head, teile kaks soud.“

Uksehoidja (üsna valjult): „Meie ei või raha võtta. Lugege määrusi.“

Guy: „Ah vabandage, ma ei tahtnud teid pahandada! See teie rahvuslik raamatukogu on õige tore asutus. Siin ei võeta ei sisseminneku ega riiehoiu eest mingit maksu. See on

imelik, kuidas teie siin need kulud katate. Hea küll, ma lähen vaatan leksikoni.“

Guy läks lugemissaali. Selle lävel peatas teda teenija.

Teenija: „Olge head, lubage oma kaart!“

Guy võtab taskust oma nimekaardi ja ulatab teenijale.

Teenija (karedasti): „Teie lugemispilet!“

Guy: „Ma ei saa aru. Lugemispilet? Mul pole ju muud vaja kui ainult üht sõna leksikonist järele vaadata.“

Teenija: „Lugege määrusi.“

Guy: „Kuidas määrusi? Mida? Kust ma neid loen?“

Teenija: „Minge paremale poole koridori, selle järele pöörge pahemale poole, minge läbi küljeukse ja seal on põiki koridor kuue uksega. Kuues uks seal ongi raamatukogu juhatus.“

Guy (läheb ja leiab kuuenda ukse): „Juhatus? Juhatus? Mis see siis on? Ma ei saa kõigest sellest vähemaltki aru. Kui ma oleksin teadnud, et selle ühe sõna otsimine leksikonist on ühenduses niisuguse pika looga.“

Guy koputab uksele ja astub argset sisse.

Juhatus — see on üsna noor mees — istub kirjutuslaua taga, mis üleni kuhjatud paberitega ja kirjutab. Guy kummardab ja juhatus vastab ta kummarduse peale väga heatahtlikult.

Ümberehitatav vana Tallinn.
Teedeministeeriumi maja Toompeal.

Üleval: Ümberehitatult.
[Kõrval: Enne ümberehitamist.

Guy: „Vabandage. Mulle üteldi, et ilma piletita ei lasta mind raamatukokku.“

Juhatus: „Mitte mingil tingimisel.“

Guy: „Kas võiksin siis saada pileti?“

Juhatus: „Ei ole midagi hõlpsam. Andke kirjalik palve, lisage sinna juure teated teie ülikooli tegevusest, samuti ka arstitunnistus, rüügetäht ja veel lühike märkus selle kohta, mida tahate teha raamatukogus. Meie kogume siis teated ja kahe nädala pärast...“

Guy (otse hirmuga): „Kahe nädala pärast? Aga ma tahan vaadata ainult ühe sõna leksikonist.“

Juhatus: „Ah mitte rohkem? Väga ilus. Siis annan teile pääsetähe, mis maksev ainult üheks päevaks. Eks nii?“

Guy avaldab ohtralt tänu. Ta kummardab aupaklikult ja juhatus saadab teda ukseni, lahke naeratus huulil. Guy läheb tagasi lugemissaali, mille juures ta korda kolm ära eksib. Viimaks jõuab ta kohale ja näitab uhkelt oma pileti. Teenija võtab ta käest pileti vastu ja pistab talle selle asemel pihku paberilehe. Guy arvab, et see on mingisugune programm ja pistab selle hooletult tasku.

Guy: „Ma tahaksin midagi vaadata. Olge head, andke mulle leksikon.“

Teenija: „Küsi tolle härra käest, kes seal saali otsas.“

Guy: „Ah saali otsas. Väga ilus.“

Ta läheb üle suure saali. Astub ettevaatlikult saapaninadel, et lugejaid mitte segada. Ta saapad kriuksuvad ja igal pool tõstavad tusaste nägudega inimesed oma pead ja vaatavad ta poole.

Õige punane ärevusest jõuab Guy teise saali otsa. Ta ees istub elatanud mees laua taga, peas must müts. Ametnik tahab just hakata lahkest kõnelema viiekümneaastase naisterahvaga, kes seisab ta ees, ja püüab teha, nagu oleks ta alles üsna plikaohutu.

Guy (üsna aralt): „Vabandage, härra raamatukoguhoidja. Ma tahaksin kord vaadata leksikoni.“

Elatanud härra: „Teie raamatute kaart!“

Guy: „Minu kaart?“

Elatanud härra (õige pahaselt): „Raamatute kaart!“

Guy: „Mis see siis on?“

Elatanud härra: „Teenija pidi teile ju ukse juures andma kaardi.“

Guy: „Ah jah — see programm.“ (Otsib taskutes.) „Kui ma selle aga ära ei kaotanud. Ah ei — siin ta ongi.“

Elatanud härra (eemaldab viscounti sellekohase käeliigutusega.): „Hea küll, täitke siin need rubriigid.“

Guy võtab ruttu sule ja kirjutab oma nime ja aadressi. Elatanud isand hakkab jälle kõnelema armujuttu elatanud daamiga ja ütleb viimasele Sanskriti keeles meelitusi.

Guy katkestab oma vahelesegamisega nende kõneluse.

Guy: „Olge head — valmis! Nüüd ma tahaksin vaadata...“

Elatanud isand (vaatab lehele): „Aga teie number?“

Guy (imestades): „Mis te ütlete? Minu number? Kas ma seda siis ei kirjutanud. Minu nr. — 52.“

Elatanud isand: „Vaja see üles kirjutada. (Kirjutab). Viiskümmes teine?“

Guy: „Täitsa õige. 52 ja korter 3.“

Elatanud isand: „Mis te kõnelete? Kuidas? Teie ütlete oma korteri nr. Mis meil teie korteriga asja! Ega mina teie maja nr. küsi. Ma küsin, mis on teie koha number!“

Guy (ei saa aru): „Minu koha number? Mis kohast teie kõnelete?“

Elatanud isand: „Ma küsin teie kohta. Ma küsin, kus teie olete?“

Guy: „Mina, mina, vist küll raamatukogus.“

Elatanud isand (vihaselt): „Kus teie istute?“

Guy: „Mina, mina? Ega ma istugi, ma ju seisn püsti.“

Elatanud isand: „Võtke siis omale ennem koht. (Pöörab elatanud daami poole, kes avaldab elatanud isandale naeratades nõusolekut.) „Mu Jumal! Missugust piina küll pead nägema sääraseid inimestega, kes mitte midagi ei tea!“

Guy läheb ühe laua ääre, et sinna istuda. Kui ta just tahab istuda, tähendab naabruses olev lugeja, et see koht on juba võetud. Ja sarnane lugu kordub üheksa korda. Viimaks leiab ta vaba koha. Guy kirjutab nüüd koha numbri üles, läheb vihase elatanud isanda juure ja ulatab talle kaardikesse.

Elatanud isand: „Mida teie siis soovite. Te pole seda üles tähendanud.“

Guy: „Ma ju ütlesin juba teile. Ma tahan leksikonist üht sõna vaadata.“

Elatanud isand (kisendab): „Missugusest leksikonist?“

Guy (tõstab ka häält): „Kuidas mina siis seda tean!“

Elatanud isand (hingeldades): „Oh pühad kiilkirjad! Mis siis — kas mina pean seda teadma? Mäherdune piin, mu Jumal, mäherdune piin! Misspärast lastakse ometi siia sääraseid inimesi, kes mitte midagi ei tea!“

Guy (lööb ialaga vastu põrandat): „Kurat võtaks! Kui oleksin kõike seda ette teadnud, siis oleksin parem hakanud juba õppima õigekirjutust. See oleks läinud palju kiiremalt. Ma küsin, kas annate mulle leksikoni või mitte?“

Elatanud isand: „Missugust leksikoni teie siis tahate?“

Guy (lahutab käsi): „See on otse kuulmatu. Ma raiskan siin ära juba terve tunni.“

Elatanud isand: „Teie tüütate mind.“

Guy: „Ma palun teid olla veidi viisakam, vana narr.“

Elatanud isand (kisendab): „Mina keelan teid mind teotamast. Ma lasen teid välja viisata! Ütlen teile, kirjutage üles selle raamatu pealkiri, mida soovite.“

Guy: „Ma tahän leksikoni! Kas teate ka, mis loom on leksikon?“

Elatanud isand (vihast kähiseva häälega): „Kirjutage siis!“

Guy: „Oleksite pidanud ammugi nii ütleva.“

Guy tahab kirjutada raamatu nime raamatukaardile, aga elatanud isand kisub kaardi ta käest.

Elatanud isand: „Mitte siia peale.“

Guy (hakkab juba täitsa kaotama oma tagasihoidlikkust): „Oh-hoo!“

Elatanud isand (küll sosistades, aga tulivihaselt): „Kirjutage raamatu nimi nõudelehele. Kirjutage seal laual! Kirjutage laual, kus istute. Oh Issand, mäherdune piinamine! Oh püha paariisus, kes laskis selle ometi siia sisse!“

Guy läheb ülepea rutates laua juure. Ta näeb laual terved humnikud valgeid ja rohelisti lehekese. Niihästi ühedel kui teistel on kirjutatud: „Nõutava raamatu nimi“. Guy kaahmab ühe lehe — juhtub valge, ja kirjutab: „Leksikon, ükskõik missugune“. Sellepeale läheb ta tagasi ja annab lehekese elatanud isandale. See läheb äkitselt niivõrd vihaseks, et otsale otse tungivad higipisarad. Ta pühib higi.“

Guy: „Siin on, loodan, et nüüd ometi.“

Elatanud isand (nägu punetab vihast): „See on võimatu. Teie teete kõik teisiti.“

Guy (ka nägu punane vihast, näeb välja kui praadimatu küpsis): „Mis siis jälle on?“

Elatanud isand (uhjuttab valge lehega): „Teie ise istute ju paremal poolel, aga kirjutate valgele lehele.“

Guy (ei saa põrmugi aru): „Aga mis siis sellest lugu.“

Elatanud isand (otse pool nutuselt): „Parema poole jaoks on määratud rohelised lehed.“

Guy: „Seda oleksite pidanud kohe ütleva, vana liivatoos.“

Guy läheb laua juure ja kirjutab oma nõude nüüd rohelisele lehele. Läheb uuesti elatanud isanda juure kindlas lootuses, et nüüd kõik hästi läheb.

Elatanud isand (loeb nõuet): „Minu Jumal, kuidas see ometi on kirjutatud. Aga olgu! Minu nüüd oma kohale, oodake seal, teie tuuakse raamat.“

Elatanud isand pühib juba tuhandet korda rätikuga otsalt higi, annab lehe teenija kätte ja langeb jõuetult toolile. Ta võtab taskust pudelikese, milles nuusutamise jaoks vedelik, et sel viisil veidi värskendada oma närtsima löövet jõudu. Guy, kelle nägu alles vihast punetab, tuleb tagasi oma kohale. Viie minuti pärast tunneb ta eneses märkisid, mis ette kuulutavad rabandust. Ta tõuseb üles ja hakkab kõndima. Kuuldub läheduses istujate nurin. Ta on sunnitud istuma. Kusagilt august tuleb sooja õhku ja see tungib läbi ta pealuust ja liigetest. Ta ootab, aga satub ikka rohkem ärevusse, nii hästi füüsiliselt kui ka vaimliselt. Kell lööb.

Guy: „Ei — see pole võimalik. Juba kell pool neli. Juba poolteist tundi tolgendan siin. Ei. Mina lähen ära!“

Ta läheb, aga ukse juures peatab teda teenija.

Teenija: „Vabandage härra. Kuhu soovite minna?“

Guy: „Ära lähen. Olen juba küllalt kükitanud siin teie koopas.“

Teenija (valjult): „Aga teie raamatukaart?“

Guy: „Mis see siis on? Minu raamatukaart? See võeti ju minu käest ära.“

Teenija: „Selleta ei või ma teid välja lasta. See võtke oma kätte tagasi.“

Guy: „Mis — mind ei lasta välja! (Ta nägu läheb viha pärast juba siniseks.) Kurat võtaks — arvate mind mõneks vargaks?“

Teenija: „Lugege määrusi.“

Guy (läheb oma kohale tagasi): „Nüüd istu siin! Küll oli see üks kena mõte, et siia tulin. Tuhat korda parem oleks olnud osta mõni leksikon.“

Ta istub ja ootab. Läheb jälle mööda veerand tundi. Viimaks tuuakse talle paks raamat. Ta võtab selle vastu kalhe käega, teeb lahti ja loeb: „Tehniliste teadmiste sõnaraamat I. anne A—E.“

Guy (ei mäleta enam midagi, sest ta vihale pole piiri): „Ei — nii ma juba ei lase enesega narritada. Mind veetakse ninapidi terve päeva enne kui antakse leksikon. Ja pärast tuuakse mulle niisugune raamat, kus seda sõna sees ei olegi, mida mulle vaja.“

Naabruses olevad lugejad kooris: „Tsss! Olge vait! Ajage ta siit välja!“

Guy (kisendab nii, et kuuldub üle saali): „Teie olete siin kõik idioodid. Idioodid!“

Teenija: „Härra, olge viisakas!“

Guy: „Sähke oma leksikon!“

Ta viskab paksu raamatu teenijale vastu pead. Teenija vangub jalgel, otsib kättega toetust, ajab mõned tindiklaasid ümber täiskirju-

tatud lehtedele. Kuuldavad protestid, kirumised, needmised. Teenijad jooksevad kokku. Guy viiakse saalist välja ja antakse kahe politseiniku kätte.

Guy (politseinikkudele): „Lubage, ma seletan teile. Minul oli vaja otsida üht sõna leksikonist. Vaadake, siin on minu sõiduriist. Mina pole mõni varas.“

Esimene politseinik: „Mis meil teie sõiduriistaga asja. Küll see oleks ilus kui meie iga varga käest peaksime järele pärjama, kas tal on ka sõiduriist.“

Teine politseinik: „Ja milleks peakski olema vaja ühel õigel kodanikul leksikoni. Ta on küll mõni anarkist! Vii jaoskonda ilma pikema jututa.“

MUST HOBUNE.

V. ROPSHINI (B. SAVINKOV) jutustus. Vene keelest J. R.

6

2. augustil.

Ivan Lukitsh on vabriku saadus. Niisuguseid kui tema valmistab Venemaa igapäev kümnete kaupa. Aga ta on teistmoodi kui meie. Meie oleme triiphooones, vangikojas või „kirsiaias“ üles kasvanud. Meile oli raamat ilmutuseks. Meie tundsimine Nietzschet, aga ei mõistnud vahet teha talve- ja suveviija vahel; meie „päästisime“ rahvast, aga otsustasime tema üle Moskva Vankade järele: meie valmistasime revolutsiooni, aga pöörsime põlglikult verest kõrvale. Meie olime isandad ja rahvasõbrad mõisnikkude hulgast. Meie asemele tulid uued inimesed. Nemad „unistavad“ ainult isenesest.

Õhtu. Vahaküünal põleb. Ivan Lukitsh magab täna öösel telgis. Ta haigutab ja ütleb siis:

„Ostan talukese, hakkkan Hollandi lehma pidama. Külvan lina... Ja võtan rikka naise.“

„Aga enne lähete piinakambrisse.“

„Olge mureta. Tean, kuidas sellest pääseda... Miks ma nende juurest ära tulin? Väga lihtsalt. Mul on ükskõik, kas Sovnarkom, Nõukogud, Asutav Kogu või kuradi koerapojad... Aga tööd teha mina ei taha. Kas saate aru? Tahan endale töötada, mitte isandatele või rumalaks sotsialiseerimiseks. Aga on see kommunismi juures võimalik? Tuubi raamatukesi ja laula „See on viimane...“ ehk anna „seltsimeestele“ altkäemaksu. Kui talumees kord võidu saab, siis seatakse kord jälle jalule. Minule on korda tarvis; mina olen omanduse poolt. Aga kus omandus on, seal peab ka seadus olema.“

„On feil siis omandust?“

„Ei. Aga saab olema... Head ööd. Rahulikku und.“

Ta kustutab küünla ja pöörab seina poole, — vastu present. Talle on rahu tarvis, sellepärast on ta „bandiit“. Tema omandust tarvis. Sellepärast oli ta kommunist... Aga

Venemaa? Venemaa on ainult „ilustus“... Kas ma ei ole õnnelikum ja rikkam temast?

3. augustil.

Ma lähen mööda teerada väljade vahel. Rukis ei ole veel põimatud, punavad magunad ja viljapead on merivaigu karva kollased; sinised tähekesed — rukkililled peidavad endid. On keskpäev. Magusat kibedust lõhnab koirohust.

Mosharõ juures pöörasin ma suurele teele. Tee ääres on mulle tuttav talu. Siin elab „resident“, minu vana sõber, kaupmees Ilja Korablev.

Aiad on lagedad. Tallid on tühjad. Laial puhtakspühitud õuel on ka tühjus. Ainult tiigis suplevad ja lodistavad pardid. Aia peal istub kümne-aastane poiss. Ta kõlgutab oma päikesest mustaks põlenud jalgu.

„Tere... Kas sa mind ära ei tunne, Volodja?“

„Mine aga edasi.“

Mine edasi... Ma armastan lapsi, armastan ka Volodjat. Ta jooksis mulle ennemalt alati vastu. Ta jutustas mulle oma poisikesetempet. Ta jutustas mule käopesadest, hiirtest ja sälgudest ja sälust Feklushast. Täna on ta aga tusane ja vaatab altkulmu kui hundipoeg.

„Kas isa kodus on?“

Ta muutub nukraks ja vaikib.

„Kus on isa?“

„Ei olegi isa enam... Tapsid ära. Tulid ja tapsid ära.“

„Kes tappis?“

„Mis sa seisad? Ütlesin: mine edasi...“

„Aga ema?“

Poisi punased huuled tuksatasid. Ta viipab kõhna, päikesest põletatud käega.

„Ema? Ema viidi ühes.“

„Mis sa, Volodja, üksi teed siin?“

„Mina olen Shurshkaga kahekesi... Aga mine juba, sina ennatu... Võib olla tapetakse mindki ära.“

Ma pööran pikkamisi laagrisse tagasi.

4. augustil.

Ivan Lukitsh käis luuramas ja jutustab sellest:

„Lähen mina Salupibinski allikast mööda ja näen, et miilitsamees seisab seal. Läksin juure. Suitsetasime ja ajasime juttu. Rääkisime sellest ja teisest. Ütlesin, et olen kommunist ja näitasin dokumendigi ette. Tema hakkas ka rääkima: „mina olen ka kommunist ja olen oma elu ajal palju valgeid teise ilma saatnud... Siberi väerinnal, Omski juures... Aga nüüd püüan rohelisi. Siin on bandiitide salk tekkinud. Küll meie nad elavalt kinni püüame. Küll nad tshekas tantsima saavad...“ Ma kuulasin ja ütlesin: „oled aga tubli poiss küll, ei ole midagi ütelda...“ Ma võtsin revolvri välja ja panin temale otsa ette. Aga ta ei usu: — „Küllalt naljast, seltsimees...“ „Missugusest naljast?... Tõsta, vennas, käed üles...“ Tal hakkasid juuksedki mütsi all liikuma. Siin on tema uur ja parteipilet.“

Fedja veeretab käes uuri. Uur on kullast ja helinaga. Ta pöörab kella „helina“ peale.

„Kolm, neli, viis, kuus... Kell on kuus, näed, kui osavasti see tehtud on... Kas panen teemasina üles?“

5. augustil.

„Sina ei pea mitte tapma...“ Mulle tulevad jälle need sõnad meele. Kes ütles need sõnad? Mispärast?... Misjaoks täitmatud, liiga rasked käsud nõrkadele hingedele? Meie elame „kurjuses ja kadeduses, meie oleme häbematud ja vihkame üksteist“, aga meie oleme raamatu lahti teinud, mis on kirjutatud „seest ja väljast poolt“. Mitte meie ei ütelnud: mine ja vaata... Üks hobune oli valge, ja ratsanikul olid vibu ning kroon. Teine hobune oli punane ja ratsanikul oli mõök. Kolmas hobune oli tuhkur ja ratsaniku nimi on surm; neljas hobune oli must ja ratsaniku käes on mõõt. Ma kuulen ja paljud kuulevad: „Kui kaua, püha ja tõsine Issand, ei mõista Sina kohut ega maksa kätte meie vere eest neile, kes maa peal elavad?“

6. augustil.

Pärnad õitsevad. Maa on kahvatukollaste lõhnavate õielehtedega kaetud. Metsas on palav, maasika ja mee lõhn. Linnud laulavad väsinult, putukad ronivad pikkamisi mööda männikoort ja kull karjub heledalt kõrgel sulavates pilvedes. Päeval on rahulik elu ja öösel on surm. Öösel liigub rohi nägematult ja saarepuu kahistab lehti. Midagi piiksub haledasti... Kurb, surmaeelne piiksumine. Ma tean: metsas on jälle tapmine korda saadetud.

7. augustil.

Vrede ütleb mulle:

„Jurii Nikolajevitsh, asi ei ole mitte nii kui olema peab...“

„Millest teie räägite, Vrede?“

„Meist, rohelisist... Olgu peale valged närsused. Aga nende juurest olen ma ära tulnud... Ma arvasin, et siin, metsas, parem on...“

„Metsas on ka tõepoolest parem.“

„Parem?... Aga need rohelised, need pimedad talumehed?... „Antikristus“, prohvet Elias, tuleriidad... ja üldine „põhja altäralöömine“...“

„Kas te siis punaste poolt nüüd olete, Vrede?“

Tal on piinlik.

„Punaste poolt?... Kuidas te võite nõnda rääkida? Mina tahan ausat elu, mina tahan ausat võitlust. Mina olen ohvitser. Mina ei ole „bandiit“ ega röövel... Noh, hea küll, meie võidame, matsid võidavad... Mis edasi? Matside riik?“

„Jah, matside riik.“

„Aga meie?“

Mina naeratan:

„Mis te siis tahate, Vrede?“

Ta jäi mõttesse. Siis ütles ta pikkamisi:

„Mis ma tahan?... Ma tahan, et Mokeitshil sõrmi ei raiutaks, et Volodka üksi ei jääks. Mina tahan, et Kapljuga ei varastaks. Mina tahan, et ei oleks punahabemeid ega narakaid, ei voienkomi, ei provokaatoreid ega tshekat... Mina tahan...“

Ma ütlen vahele:

„Teie tahate maapealist paradiisi.“

Tema nägu on metsas karedaks läinud. Aga ta on veel siiski õrn, tütarlapse moodi poiss. Ta ei saa ikka veel „kurjusega“ leppida, ta ei tea, et neljas hobune must hobune on... Ärevuses küsib ta minult:

„Mis eest me võitleme? Seletage!“

Mina ütlen temale:

„Venemaa eest.“

8. augustil.

Stepan Jegorõtsh, Grusha isa, hiilis öösel laagrisse. Ma tundsin ta vaevalt ära: tal oli habe salkundena välja kistud, üks silm paistetunud ja teisest tilkus verd. Fedja vaatab ja ütleb viimaks: „Nõnda, nad on teda vastu nagu peksnud... Ja mis see on? Mis inimesed need on? Mis kaabakad need on? Jumala eest, nad ei tunne risti...“ Stepan Jegorõtsh ohkab:

„Oh, paljuaustatu! Kõiki meid võeti kinni ja vanu mehi hakati peksma... Öeldi: — „Küla põletame maha, et temast mälestust järele ei

jää, aga mis teiega sünnib, vanamehed, see pole tähtis. Kui kärvate, siis kärvake.“

Grusha ei tahtnud minna. Haaras kirve: — „Tapan maha...“ Noh, aga kus ta'nd seda teha sai, tal köideti käed kinni. Oh kaitse meid, oh, kaitse meid... Mis teha? Oh, vägev, Jumala ema, oh, püha, kannataja Barbaara...“

Ma sain ainult ühest aru, sain aru, et Grusha on vangistatud. Ma küsin:

„Kuhu ta viidi? Rshevi?“

„Rshevi, paljuaustatu, Rshevi... Subovo ja Sõtševka kaudu Rshevi...“

Ma ütlen Fedjale: „Pane hobune sadulasse.“

Ta jooksis hobuste juure. Ma ootan. Mul on külm. Käed värisevad.

9. augustil.

Ma ratsutasin Vsmodja jõest läbi ja kihutasin teed valimata mööda Sõtševka maanteed edasi. Ajasin mööda metsaradasid, mööda kuristikke ja võimatuid välje. Oksad kraapisid mu nägu, lehed kohisesid kõrvades. Vahus hobune norskas — mulle tuli „Tuvike“ meele. Ma lõin, ma peksin teda, nii palju kui jõudsin nagaikaga ja veristasin kannustega tema peksitud külgi. Ta tuikus, kui Sõtševka paistma hakkas. Aga oli juba hilja, Grushat Sõtševkas enam ei olnud.

10. augustil.

Fedja käis Rshevis ja sai teada, et Grusha tshekas kinni istub. Teda on üle kuulatud, ta ei ole sõnagi lausunud. Teda ähvardatavat Moskva ja „korkidega“. Ma tean, mis tähendavad „korgid“. Seinad, põrand ja lagi on korkidega vooderdatud. Ei ole hingamiseks õhku. Inimene kaotab pikapeale mõistuse, kaotab jõu, kaotab tahte... Hünlastel on piinamiseks hiir: hiir pannakse kastruli. Kastrul pannakse vangile kõhu peale. Hiir otsib väljapääsu, närib esiti naha katki, siis soolikad, siis selja, kuni välja pääseb, kuni inimese läbi on närinud ja ta sureb. Kas ei ole tuleriit selle kõrvad naljaasi?

Ma ei maga. Rohutirtsud sirtsuvad mändidel. Nende kuiv, palav sirin ei anna mulle rahu. Ma näen Grushat, tema kõrget, valget rinda. Hein lõhnab... Jegorov niitis heinamaa maha ja telgi ümber on värsked, kastest niisked saod. „Issand, kas me tõesti hukka peame minema?...“ Ei, Grusha ei pea hukka saama. Hukkuma peavad need, kes ta vangistanud. Hukkuma peavad maod ja kurjadvaimud... Vrede hüüab mind pimeduses:

„Jurii Nikolajevõtš, mis teha?“

„Kuidas, mis teha?... Lähme Rshevi.“

„Aga meid on kõigest kolmkümmend inimest.“

„Kui teil hirm on, siis jääge metsa.“

Ta vaikib. Miks ma teda pahandasin? Ma tean ometi: Grusha pärast läheks ta esimesena Rshevi.

11. augustil.

Grushat ei ole... Õhtuti ei kuule ma enam tema samme, hommikuti ei näe tema naerust. Ma ei ole vangikojas, ma olen kõrbes. Keegi ei ütle minule: „Armas... Tuvike.“ Keegi ei naera rõõmsat naeru, keegi ei nuta. Ümberringi on pime ja tusane öö, — „sajasilmane metsloom“.

12. augustil.

„Sina, Fedja, lased Rshati juures silla õhku. Teie, Vrede, lähete Rshevi ida poolt, Moskva teed mööda. Mina lähen Sõtševkast lõuna poolt. Minu hooleks jääb tsheka, teie hooleks vispolkom. Kokkusaamine komandandi maja juures. Garnison on väike: punased läksid Kaluugasse, otsivad meid Messhovski juurest. Ivan Lukitš ja Jegorov tulevad minuga. Aeg: kell 3. öösel.“

Niisugune on minu sõjaplaan. Mitte sõjaplaan, vaid meeletus. Nii ütles polkovnik Meier. Niisama mõtleb ka Vrede. Mina ütlesin: garnison on väike, aga „väike“ tähendab: kolmsada inimest. Mul on ükskõik. Mul on ükskõik, sest ei ole Grushat ja veel ka sellepärast, et „ajage vaenlast taga ja tabage teda, ärge pöörge enne itagasi, kui tema hävitanud oiete“, nagu sõjavägi alati tegutsema peab.

13. augustil.

Meie võtsime Rshevi ära. Me võtsime ta koidu ajal, kui punane päike tõusis ja linnaäärses Nikola kirikus hommikusele jumalateenistusele helistati. Surma sai Mokeitš, Tiitov ja Hvedoshenja, haavatud on kaksteistkümmend „bandiiti“. Aga linn on meie käes. Meie oleme kaliifid üheks tunniks. Kus on Grusha?

14. augustil.

Grushat ei ole. Ma ei leidnud teda tshekas, maakonna vangimajas ega kasarmus. Grushat ei ole... Mis jaoks ma oma salga ohverdasin? Mis jaoks meie Rshevi ära võtsime?

Vrede teatab, et punased peale on tungimas. Moskvast tulevat kolm divisiooni... Hea küll. Meie läheme ära. Hea küll. Meie läheme ilma Grushata. Ma kutsun Fedja:

„Fedja, kui palju laternaposte on platsi peal?“

„Ei ole lugenud, härra polkovnik.“

„Loe ära. Ja poo iga posti otsa üks. Said aru?“

„Sain aru, teen nõnda.“

15. augustil.

Ma ütlesin: „Päästku ennast kes võib,“ ja ei ole enam ei „bandiite“ ega „salka“. Ei ole enam kedagi. On ainult üksikud sõjariistadeta inimesed. Nad kadusid kõik ümberkaudsetesse metsadesse. Kellega need püüasid mõtlema võidelda?

Ma lähen ratsa Ršhevist minema. Mis ma kätte olen saanud?... Jälle on mul tuntud, aastasadade väsimus. Ei, see on veel halvem. Taga on tühjaksjäänud laager, ees on... Mida

veel loota? Ümberkaudu põlevad külad, vihiseb nuut ja ragisevad kuulipildujad. Ennastapval võitlusel ei ole otsa. Venemaa valab pisaraid, suur rahvas on nõrkemas.

On õhtu. Punane eha löi taevale ja kustus. Rohelis-kahvatul taeval mustab üheksa postfi. Nende küljes ripub üheksa keha. Kõik on ilma mütsita, särgiväel. Kõik on lahtiste, pimedate silmadega. Ja kõik hõljuvad tuule käes.

Moskva eest, Stolbtsõ eest, Grusha eest!
(Järgneb.)

KALLI HINNAGA.

Hispaania kirjanik BLASCO IBANEZ. Tõlk. Ed. J-on.

Varahommikul, kui ei olnud veel taevaäärel raasukestki valgust hommikukoidust, kuulus onni ees hüüe:

„Antoonio! Antoonio!“

Magaja onnis, kalamees Antoonio, hüppas voodist välja; teda kutsus naaber, kellega seltsis kalu püüdsid.

Õösel magas Antoonio rahutult ja vähe. Kell üksteist rääkis ta veel naise Ruffiinaga, kes kogu aeg voodis rahutult vähkres.

Asjad läksid viimasel ajal väga halvasti, nii edasi minna enam ei tohtinud. Mis ajad need küll olid! Viimasel kevadel hulkusid Vahe-meres suured tuunikalakarjad. Igauks võis suurema vaevata ajada paadi tuuniseid täis, ja raha voolas nagu vihm mingisugune. Kõik need, kes elasid kokkuhoidlikult kui Antooniogi, võisid igapäevasest teenistusest panna mõndagi kõrvale, muretseda endale parkad ja hakata ise kalaga kauplema.

Väike sadam oli täis kiilutud suurte ja väikeste laevadega. Kalapiiugile läksid igapäev terved laevastikud. Kuid laevade arvu suurenemisega vähenes kalasaak.

Kalameeste võrgud hakkasid kaldale tooma ainult mererohtu ja väikest kalapuru, mis ei maksnud kojuviimise vaeva ja mis visati südamefäiega merde tagasi. Tuunikalad läksid nähtavasti eemale, ujusid teisi radu mööda ja ei tulnud sealsetele jõmedele. Kogu suve jooksul ei läinud korda ühtki tuunist püüda.

Ruffiina ei lakanud muretsesemast ja hädaldamast. Raha ei olnud enam ja võlad leivaküpsetajale ja lihunikule kasvasid ja kasvasid. Nüüd tuli veel rikas liiakasuvõtja Thomas, kes neile kalapaadi soetamiseks viiskümmend duurot Jaenas, nõudis võlga tagasi ja käis peale igapäev.

Riietudes, äratas Antoonio oma poja; ühek-

sa-aastase poisikese, kes isaga alati kalapiiugil kaasas käis ja täiskasvanud mehe eest töötas.

„Kui püük vähemalt tänagi õnnestuks,“ õhkas Ruffiina: „lihunik keeldus eile mulle võlgu andmast ja majas ei ole peale leiva enam midagi söögipoolist... Oh, Issand!“

„Ole vait, naine, Jumal halastab. Eile nähti merel vanu tuunist, vähemalt oma kolmkümmend arrot raske. Võib olla, saadab Jumal selle meile. Ja niisugune tuunis oleks kindlasti oma kuuskümmend duurot väärt.“

Kalamees pigistas silmad pooleldi kinni ja kujutas endale ette määratu suurt tuunist, kes kaugel merel hulkuvast kalakarjast eraldub ja seletamatust jõust aetuna otse nende ranna ääre ujub.

Pedro oli riietunud; temal oli tõsine ilme, nagu ikka noortel, kes peavad selles eas, kui teised alles mängivad, endale ülespidamist raske tööga teenima. Ühes käes hoidis ta korvi leivaga, teises nõud väikeste kalakestega, mida tarvitati tuunise püüdmisel söödaks õnge otsas.

Isa ja poeg lahkusid majast ja läksid muuli äärt mööda kuni kohani, kus neid pargal ootas naaber Cesare.

Kalapaadid eemaldasid siit ja sealt rannast ja ühinesid laevastikuks, mis hommikustel lainetel kergelt õõtsudes rannast kaugenes. Oli veel pime, paatide ja kalurite kogud paistsid vaevalt läbi hämaruse. Üldist vaikust segas vaid mõne keti krigin.

Kaldal, peaaegu vee ääres seisis suvilad, kuhu kogus kevadel ja suvel inimesi kõigest maailmast. Kõige lähemal kaldale seisis kaasiino. Antoonio heitis sinna poole pilgu täis viha. „Kuidas need inimesed elavad ja öid veedavad! Mängivad raha maha, pilluvad

laiali iga tuule poole... Kui ka neil tuleks kord üles tõusta vara, enne koitu!"

Antoonio ja Cesare asusid purjenõotide kallale ja valge puri tõusis pikkamisi masti, värisedes kerges tuules.

Parkas libises lainetel, algul aeglaselt, pärast ikka kiiremini, nagu aimates ees ootavat piiramatut vabadust.

Nende ümber ujusid paadid, terve laevastik paatisid, millel ei näinud olevat otsa ega äärt.

Cesare vaatas silmapiiri:

„Tuul pöörab, Antoonio!“

„Jah, ma näen.“

„Tuleb halb ilm...“

„Tean... seda pahem... edasi!“

Ja selle asemel, et püsida ühes joones teiste kalapaatidega, mis kartlikult hoidsid ranna lähedale, keeras Antoonio parkas lahtisele merele.

Päev saabus. Päike tõusis kui määratu suur, veripunane ohver, heites tules hõõguva kolmnurga veepinnale. Näis, kui algaks merepõhjas määratu tulikahi.

Antoonio hoidis peos purjenööri; Cesare seisis peamasti juures ja Pedro, kellel ei olnud praegu tegevust, vahtis aineti merde. Vahetevahel ujus mööda väike kalake ja kadus, välgatades rohakas merevees hõbenoolena.

Tunnid möödusid. Palavus andis ennast ikka rohkem tunda. Kella kümneks kadus juba maa silmist. Ees olid näha ainult valged purjed, mis sarnanesid määratute kalade valgetele seljaoimudele.

„Kuule, Antoonio,“ ütles Cesare, „kas mak-sab meil purjetada kuni Oraanini? Kui ei ole kalu siin, siis ei ole ka seal.“

„On!“ — vastas veendunult Antoonio. „Meil ei ole tarvis pakitseda. Kala tuleb siis, kui ta heaks arvab.“

Tuul kõvenes ja paat hüples kogu aeg lainetel, poolitades ninaga laineteharju.

„Aa!“ — karjatas Antoonio, „määratu tuunis! Kas nägid? Vaat', nüüd läks mööda.“

Leib ja kurgid kukkusid kalurite käest maha.

Jah, kahtluset, see oli tuunis, kuid enne-olematu tuunis, suurem kui ükski tuunis, keda kalurid seni näinud. Tõesti, see oli sama tuunis-üksiklane, keda eile oli nähtud.

Üleni punane ärritusest laskis Antoonio vette õnge, millel sõrmeplikkune kida küljes. Korraga visati paat nägematul jõul tükk maad edasi. Antoonio kiskus õnge veest välja ja nägi, et õngekonks oli sirgeks painutatud ja otsast murdunud. Cesare vangutas kurvalt pead:

„See on nähtavasti meist tugevam. Jä-

tame ta rahule. Seda elukat ei suuda me vallata.“

„Ei suuda vallata? — Kas sa arust ära oled! Edasi!“ karjus Antoonio.

Rutuga keeras ta paadi, mis lainetel meeletult tantsis, risti vastu laineteharju. Näis, kui oleks kogu meri ümberringi keenud. Kohutava mõirgamisega, kaetud pahaennustava vahuga, tormasid veevallid edasi, tõustes ikka kõrgemale. Äkitselt viskus paat üles, kui oleks ta haaratud nägematust käest ja langes siis jälle alla, vajudes pooleni vette. Kalurid jahmatasid ja Antooniol libises hetkeks purjenõor pihust.

Kuid samal silmapilgul ilmus määratu suur kala uuesti paadi ääres. Nähes seda, haaras Antoonio ahingi ja hakkas kalale kui oma vihasemale vaenlasele hirmsaid hoope jagama. Ta jahmatas rõõmu pärast, kui nägi, kuidas vesi kala ümber kiiresti verest punaseks muutus.

„Tubli! — karjus Cesare: „Sa andsid temale mõne hea hoobi. Kuid niisugusele kole-tisele ei aita sellest...“

„Pole midagi, Cesare, lööme ta surnuks. Hei, Pedro!..“

„Pedro!“ — Antoonio vaatas tagasi ja hakkas hirmunud pilguga poisikest otsima. Viimast ei olnud enam. Nagu hullumeelne hüppas isa laele ja vaatas parka sisemusse. Laevaruum oli pooleni vett täis, kuid Pedrot ei olnud kuskil näha.

Cesare tegi lootusetu liigutuse. Arvata-vasti uimastas laine poisikese ja viimane vajus kui kivi merepõhja.

„See on tema.“ — kisendas Antoonio, näidates mingile tumedale kogule, mis ujus mõne aerulöögi kaugusel laineharjal, „tema, tema!“ Ja isa hüppas viivitamata vette ning ujus poja poole.

Kuid silmad petsid Antooniot. Jõud kadus ta liikmetest, kui ta lähemale jõudes nägi, et must kogu ei ole midagi muud, kui vana, poolmädanenud puutüvi. Kõrvulukustava müri-naga veeresid temast lained üle, pimestasid, tumestasid mõistust, langesid tuhandepuudalise raskusega tema kehale.

Ümber ainult vesi!

Vesi igal pool. Ja vee pinnal nägi Antoonio ainult oma parkast ja veel mingisugust tumedat massi, ümbritsetud verisest plekist vees.

Tuunis oli tapetud. Kasulik saak — ainu-kese poja elu kala eest, oh, Issand!

Antoonio ei tahtnud jätta otsimist, igas tumedas plekis nägi ta poja keha, ujus ühest kohast teise, puhkas mõne silmapilgu, võime-tult selili olles ja jätkas asjatuid otsimisi. Ta tahtis jäädagi merde, jääda poja juure, nii et

Cesarel tuli teha suuri jõupingutusi, et teda lainetel hüplevale paadile kiskuda.

„Kuule, Antoonio, tarvis on võtta kõik vastu, mis Issand tahab. See on elu... Poiss hukkus seal, kuhu jäid meie vanaisad ja isad ning kuhu meie varem või hiljem kaome. See on ju ainult ajaküsimus. Kuid nüüd on meil tarvis mõelda sellest, mis veel olemas on, on tarvis meeles pidada, et oleme vaesed inimesed.“

Valmistades kaks silmust, viskas Cesare osavalt nööri tuunise ümber ja sidus määratu keha paadi külge.

Tuul muutis uuesti suuna, puhudes nüüd kojupööravale paadile otse purjedesse. Paat oli aga vett täis, tuli seda välja pumbata. See töö nõudis paar tundi aega, ei annud Antooniole mahti mõelda kurvale sündmusele. Kuid tema silmist veeresid vahetpidamata pisarad, seginesid näol porise higiga ja langesid merde — poja hauale.

Kergendatud paat lendas kiiremini edasi. Juba paistis kallas, mis täitis Antoonio hinge uue vaeva ja meeleheitmisega.

„Mis ütleb Ruffiina, Pedro ema?“

Ta värises ja kartis, nagu kõik vahvad ja kartmatud inimesed, kes oma kodukolde juures on võimetud ja kartlikud.

Äkitselt kuuldusid paitavad, rütmilised valsihelid. Kaldal mängis muusik, mille üksikuid helisid tuul kaugele merele kandis. Palmide all kaldal paistsid siidipäevavarjud, õlgkübarad ja jalutava publiku värvilised suveülikonnad.

Muuli ääres, kus seisis alaliselt kalalaevastik, ootas mereltulijaid salk kalureid ja naisi. Antoonio nägi kogu rahvahulga keskel ainult üht inimest, kõrgekasvulist, kõhna, mustajuukselist naisterahvast, kelle riideid tuul armutult rebis.

Nad jõudsid kaldani. Kui rõõmsalt võetakse neid vastu! Kõik kogusid vaatama määratu suurt kala, kelle püüdnud Antoonio ja Cesare. Kalurid teistelt paatidelt vahtisid kadedate pilkudega, kuna poisikesed kiirelt vähesed hilbud maha viskasid ja vette läksid, et kalamürakat veel enne käega katsuda, kui see kaldale tuua jõutakse.

Ruffiina tegi endale küünarnukkidega rahva hulgas hoolimatult teed ja tungis mehe juure, kes longuvajunud meega sõprade õnnesoove kuulas.

„Aga kus on poiss, kus on Pedro?“

Õnnetu isa laskis pea veel rohkem longu, kiskus selle õlgade vahele, et see kaoks päriselt, et ei näeks silmad ja ei kuuleks kõrvad.

„Kuid kus on siis Pedro?“

Põlevate silmadega, nagu tahaks ta meest neelata, haaras Ruffiina mehe õlgadest kinni ja raputas teda metsikult. Siis aga aimas ta kõik ja kariatas:

„Oo, Issand! Ta on surnud. Mu Pedro! Uppunud... uppunud!“

„Jah, naine,“ vastas Antoonio neelates, nagu oleks midagi kurgus. „Meie õnnetud — poiss uppus. Ta on praegu vanaisaga seal, kus ka minagi kord olen. Ta on meres, mis toidab meid, oodates päeva, millal meid neelda. Oh, missugune õnnetus!“

Kuid naine ei kuulnud teda enam. Piinavates krampides lamas ta kalda liival ja ulus kui haavatud metsloom.

„Mu pojakene, pojakene... Pedro!..“

Jooksid kokku naabrinaised. Neile oli see kõik juba tuttav: peaaegu igaüks neist oli nüisuguse õnnetuse läbi elanud. Nad tõstsid ema üles ja viisid maija. Kalurid tõid Antooniole, kes vahetpidamata nuttis, klaasi viina.

Samal ajal vaidles Cesare kala pärast ostjatega, kes olid igalt poolt kokku joosnud, tingis ja kauples, läks riidu, kuni oli kala müünud.

Oli keskpäev. Valge vahuga kaetud meri jäi vaiksemaks. Aegajalt kuuldusid kaugusest naisterahva meeleheitlikud hüüded:

„Mu pojakene, pojakene!“

Laialeheliste palmide all jalutas endiselt publik, nägudel rõõmus naeratus. Kellelgi ei olnud tegemist ihtunud õnnetusega, mis tabanud vaest kalurit.

Endiselt kostusid rütmiliselt valsi helid, mis täitsid kogu ranna, ulatades küläni ja sulades kokku tasase kohinaga, mida sünnitas vaiksemaks jääva mere, alanevate lainete mäng.

M Õ N D A S U G U S T.

Kuidas Knut Hamsunist kirjanik sai.

Dr. phil. C. D. Marcus*).

Igaüks tunneb Knut Hamsuni, kuid teab ometi nii vähe temast ja ta elust. Tänapäev elab ilmakeuluse kir-

* Dr. phil. C. D. Marcus on põhjamaa kirjandusajaloo dotsent Berliini ülikoolis, kirjaniku kaasmaalane, ja tema

janik oma mõisas Christiania lähedal, ei võta kedagi vastu, elab ainult oma luulele ja mõisale. Kui iseäralik võib küll paista talle ta elukäik, kui mõnel valgel suve-

sulest ilmub pikem kirjutus kirjaniku kohta. Käesolevas kirjutuses on avaldatud mõned seni tundmatud üksik- asjad põhjamaa poeedi iseäralikult omapärasest elust.

õöl selle peale mõtleb, kui ebaharilikult raske on olnud ta arenemine kirjanikuks.

Tema isa nimi oli Peder Skultbakken ja ta oli ameti poolest rätsepp, nagu paljud teisedki väikeses asunduses Hudrandsdalenis, kus Hamsun sündis. Sõbralik noormees, rõõmus ja alati neidude seltsis viibija. Ta abielu ebaharilikult ilusa, tubli meiega. See oli aastal 1852. Hamsuni siinimaja oli alles mõne aasta eest veel sepikojaks. Selles kodus, mis varsti oli lastega täidetud, valitses suur puudus ja juba arvati, kas mitte ei tuleks tavalikku teed minna — Ameerikasse rännata, kuid asuti siiski kaugele põhja, Pani kodumaale.

Isa hoidis alles oma hea tuju, oli alati naljatamiseks valmis ja valmistas kord ühe paari peigmehe pükse, mis tagant ja eest ühesugused olid ja viimasel tunnil omanikule ära saadeti. Poeg polnud päritud mänguhimu unustusse jätnud. Kohalikkude elanikkude arvates on Hamsun siiski poeetilise päranduse emalt saanud, kes kuulus ühte väga anderikkasse perekonda.

Noor Knut Hamsun astus ühe maakaupmehe juure õppima, kuhu üheks aastaks jäi ja kõrvaliste asiadega tegemist tegi. Ta oli suur, tugev, elurõõmus ja juba vara küllalt ärkas ta mõttelend. Ta andis välja paar vähemat jurtukest Björnsoni stiilis (mis tänapäev õige haruldased on ja mille eest maksetakse mitmeid sadu kroone). Siis aga algas võitlus olemise eest, rännak Norramale, kus ta kõigi mõeldavate kutsutega õnne katsus. Ja lõpuks pikad, pikad eksisõidud Ameerikas.

Kord oli ta konduktor Chicagos. Kõik läks korrapäraselt kuni väljas valge oli, ta hüüdis kõiki peatuskohti kõlava häälega ja alati öieti. Kui pimedaks läks, oli kõik läbi. Tal läksid paljud tänavad segi, läks segi nimedega ja heausulised elanikud astusid alati seal vagunist välja, kus nad seda ei soovinud. Asi lõppes kaebusega. Ta oli ka kuskil kivimurru tegev ja tõukas oma käru suure jõuga, kuni millegi peale mõtlema hakkas ja kivid täpselt enam sinna ei jõudnud, kuhu pidid.

Ta oli alles 22-aastane, kui esimest korda Ameerika sõitis. Elas seal kuus aastat. Inimesed, kes teda tol ajal näinud, seletavad, et nad on harva näinud nõnda ilusat meest. Igat tundi, mis töö jaoks polnud, kasutas ta kirjutamiseks, ja ta kirjutas tõeliku tuhinaga, päevad ja ööd, kirjutas ja rebis jälle kõik puruks. Ta töötas meeleheitlikult, et omale isiklikku kuju võidelda. Ja kui ta ühel päeval Minneapolises näitemüügil tegev oli, tundis ta, nagu käriseks temas miski kaheks, ta sülgas verd, pidi voodi heitma ja arstid seletasid, ta kannatavat tüsikut raskel kujul ja vaevalt peab ta vastu kolme kuud.

Soovis ta Norras oma elu lõpetada, siis pidi ta kohe ära reisima. Ta reisis ka, ilma et ettekuulutamisse oleks uskunud. Ja mida ta tegi? Ta istus etteotsa vedurile, mis kolm päeva sõitis New-Yorki jõudmiseks ja lasi külmal õhul kopsudesse tungida. Kui ta New-Yorki jõudis, oli ta juba pooleldi paranenud, kuna lõpuosa paranemise eest hoolitses kolmekuuline viibimine Norras. Ta ei jäänud kauaks oma kodumaale, sest ta ei saanud palju teenida. Ta algas 1887. a. Ameerikas ettelugemisi Ibsenist, Strindbergist, Liest, Garborgist, Kiellandist vähema kuulajatehulga ees. Üks tema kuulajast jutustab, et ta oli veendunud, et Hamsun isiklike vaateid kaitses ja tal oli juba isiklik kuju. Ettelugemiste aineiline tulemus oli paar kalosse. Ja sealjuures seletas ta väga energiliselt, et ta vastuvaidlematult rohkem kirjanduse üle teab kui ükskõik, kes teine Minneapolis'es.

Ta jätkas oma püüdumisi, uut kuju leida, samasuguse meeleheitlikkusega, mis peaaegu algupärasuse otsimise tõveks muutus. Ta kujutas endale, et tema on sündinud maailmale mingi oma, uue ütlemiseks, kuid ta ei tahtnud mingi hinna eest olla kellegi sarnane, püüdis isegi oma käekirja ilustada! Miski ei viinud teda nii rõõbastest välja, kui see, et taile ette heideti Björnsoni kopeerimist. Teiste sõnadega, sel ajal kujuneb tas

kindlasti välja tüüp, mida ta hiljem „Müsteeriumides“ esitas.

Oli kevad. Paistis, nagu peaks Hamsun oma pelgu-paika jälle põllutöös Dakota's otsima. Kuid midagi pole nimetamisväärssem selle mehe juures, kui uus abinõu au ja kulla saamiseks: ta soovis suures saalis võimaka kõne pidada Ameerika olukordadest oma vaatekohast, et siis oma noorusvõitluste maad maha jätta ja Euroopa reisi jaoks raha teenida. Suuremal koosolekul, mille osavõtjast suurem osa oli hinnata pääsetähtedega, pidas ta oma pika ettekande, mis väga hiilgavalt selleks kohane oli, et teda Ameerikale ebatarvilikuks teha. Tema kõne on umbes teada, sest sellest kõnest kujunes raamat, mis tegelikult oli tema esinemisraamatuks: „Moodsa Ameerika vaimuelust“. Ta on ainult Norra keeles 1889. a. ilmunud, millalgi enam trükitud ja ei tõlgita kunagi, sest kirjanik on selle keelanud! Töö on ometi, vaatamata kõigi liialduste peale, väga terav, vaimurikas raamat, mis vaevalt mõeldava taravusega vastuvõtmatuks peab Ameerika ja kogu amerikanismi, ja tublisti mõjus Skandinaavia moorpõlve peale. Kõige pealt näitab see, kuidas inimene, kes uskmatu rasket kehalist tööd on teinud, suure hariduse omandanud ja lõpuks oma isikliku kuju leidnud. Ameerika publikumil oli loomulikult vähe arusaamist sellest pahatahtlisest pilkest, teda peeti enim korraldikuks hulluks. Raamatu majanduslik kasu oli õige napp. Lõpuks läheb tal korda raha saada Ameerikast ärareisimiseks ja ta asub Kopenhaageni. Ja sin hakkab kirjutama oma romaani „Nälg“, avaldab sellest paar peatükki ühes praegu suletud Daani ajakirjas, avaldab siis hiljem raamatuna, ärkab ühel hominikul ja on — kuulus, algatab uue aegjargu Norra kirjanduses, saab Pariisis Albert Langeniga kokku, kes oma kirjastuse Hamsuni „Nälg'i“ peale rajas.

Nüüd ei tarvitsenud Hamsun oma kõige viimast plaani, mida ta Ameerikas oli hellitanud, täide saata: juukse-lõikajaks hakata. Hiljem on Knut Hamsun teisel kujul kogu inimkonnal pea pesnud. Tõlk. A. Ko.

Revolutsioon vanas Egiptuses.

Meie olome harjunud enesele ette kujutama, et vanas Egiptuses on elu ja kultuur võinud aastatuhandeid läbi rahulikult areneda ja edeneda. Tõepoolest ei ole see aga nii. Ka seal on olnud aegu, kus elu täiesti on olnud paisatud roopast välja, kus maksev kord on hävitatud, kus suured poliitilised vapustused on käinud üle maa. Üks sarnane ajajärk on olnud vana riigi lõpul. Vana riik (3000—2500 e. Kr.) oli Egiptusele esimeseks õitseajaks. Kunst oli suuresti edenenud ja tehniliselt kõrgel. Kuningriik oli vägev ning ehitati võimsaid püramiide. Kuid siis tuleb aeg, kus Egiptus täiesti pimedusse kaob, kus me temast muud ei tea, kui et valitseb täieline poliitiline anarhia ja rahvas kannatab lõpmata viletsust. Pildi tolliaegsest elust annab papiürus Leideni muuseumis, kus tark Ipu-ver siinvalitsevaid olusid järgmiselt kirjeldab: „Valitsust ei ole. Kuningas on kukutatud, pealinn mässajate käes. Ka provintsilinnade elanikud hakkavad vastu oma ülemustele ja ajavad kõrgemast seisusest isikud minema. Endiste isandate asemele seavad endid nende orjad. Seda võivad nad karistamatult teha, sest ametnikkude nimekirjad on ära võetud ja ei ole enam teada, kes on vaba, kes ori. Valitseb üldine õigusepuudus: igaüks võtab, mis saab; loomad jooksevad vabal ringi ja kes tahab, võtab neid ja nimetab omaks. Sellest, mis egiptlasele muidu kõige püham oli, surnutest, ei peeta enam lugu. Muumiad visatakse haudadest välja ja isegi kuningamuumiale ei anta armu. Kuninga püramiidi tungitakse sisse ja röövitakse ta tühjaks. Kaupmeest, kes õhtul teed mõõda läheb, luuravad röövlid põõsastes, et teda surmata ja temalt kõik võtta. Kes enne olid vaesed, muutuvad rikkaks mitte õigel teel

saadud varaga; nad saavad isandateks, ja need, keda nad enne teenisid, on nüüd nende alamad." Iseäranis näib Ipu-ver'ile südamesse läinud olevat uute rikaste üliküllus vastandina endiste suurte viletsusele. Ta ei väsi kirjeldamast: „Kuld ja laapilasuuli hõbe ja malahiit, karneol ja pronks ehib nüüd naisorjade kaela. Aga kõrgest soost naised käivad kerjates mööda maad ja perenaised ütlevad: „Kui mul ometi midagi süüa oleks!“ „Vaesed on nüüd toredad; kes enne enesele sandaalegi ei teinud, omab nüüd aardeid.“ „Paljaspeal, kes oli ei tarvitanud, on nüüd kruusid müüriaga; kes enne oma nägu vaatas vees, sel on nüüd peegel.“ „Kel ei olnud leiba, sel on nüüd küün, kuid tema aida sisu kuulub ühele teisele.“ Et mingisugust korda ei ole, ei julge talupoeg põldu harida. Selle läbi tekib suur puudus toiduainetest.“ „Kõik inimesed ütlevad: „Ei ole enam midagi.“ „Äit on tühi, ja kes teda valvas, on nüüd pikali maas.“ Süüakse seda, mida muidu loomadele anti, ilma ütlemata, nagu ennemalt: „See on parem sulle kui mulle,“ sest nälg on suur. Kaubandus on lõppenud. Ükski laev ei sõida enam Byblos'si, kust toodi kallist seedituud. Kuld jääb maal vähemaks, sest Nuubiaga, kullamaaga, ei ole enam läbikäimist.

Igalt poolt tuleb võõraid Egiptusesse, kes õpivad kõike, mida muidu ainult egiptlastel omasid.

Lühidalt, kõik on pöördud pea peale või nagu Ipu-ver ütleb: „Maa käib ringi nagu pottsepa laud“. „Mees näeb pojas oma vaenlast ja lööb oma venda, kes on samast emast.“ „Lapsi, keda igatseti, heidetakse kõrbesse.“ „Suur ja väike ütleb: tahaksin, et oleksin surnud.“ Kõike seda viletsust nähes hüüab tark: „Ah, et lõpeksid inimesed, et ei oleks enam sugutamist ega sünnitamist. Et vaiksiks kära maal ja lõpeks riid.“

Kuid täiesti ei kao lootus Ipu-ver'is. Ta loodab, et tuleb mees, kes päästab maa kimbatusest. Siis ohverdatakse jälle jumalatele ja lipumast püstitatakse templi ees. Templimüürid tehakse valgeks ja preester puhastab templi. Algab läbikäimine väljamaaga ja laevad sõidavad mööda Nilust ja toovad kaupu. Inimesed teevad rahulikult tööd: harivad põldu, piitavad linde ja kalu, ja pühapäeval joovad ja on rõõmsad. Ülemad on mässitud peenikesesse linasesse riidesse, seisavad maja uksele ja vaatavad pealt.

Kuid see ilus pilt oli Ipu-ver'ist veel kaugel. Alles a. 1995 e. Kr., s. o. umbes 500 aastat peale vana riigi kokkuvarisemist, ühendas kuningas Amen-em-het I kõik võimsad yüstiriigid, mis vahepeal olid tekkinud, ja lõi ühise riigi, mille läbi Egiptus jälle uuele õitseajale vastu läks.

Kuidas mõtetelugejaks võib saada.

Kui kuskil varieteelaval mõnd saladusrikast ettekannet näinud oled, siis kerkib tahtmata küsimus: kuidas on see võimalik? Ning kui juba nõia- ja arvutamiskunstnikkude, illusionistide ja muude sarnaste ettekannete ajal see esile tõuseb, kuipalju enam juba mõtetelugeja esinemise puhul. Siin võidakse kahelda ettekannete ehtsuses, võidakse uskuda — publiku seas olevat salalised aitajad ja kaasteedjad või süündivat see eriliste aparatuuridega jne., mis kunstnikule mõtted edasi annavad. Kuid see on kõik vaid arvamine.

Mõtetelugeja töötab tõepoolest aga kõige lihtsamate abinõudega, mida enesele vaevalt ette kujutada võib. Ta ainult tugeb meediumile, kes talle juba õige tee kätte juhatab. Seda tugemist ei tule aga mitte nii mõista, et meedium meeleldi mõnesuguste märkide abil kunstnikku avitab, vaid meedium on ise oma juhiast täiesti teadvusetu.

Kaualaegsete katsete varal on kindlaks tehtud, et iga mõte mõnesuguses kehaliigutuses väljendub. Näiteks kui sirget tänavat pidi edasi minna energiliselt mõelda mitte enam otse edasi minna, vaid pikkamööda

pahemale liikuda, siis peab juba, isegi kui keha tahtega ilma pikemata ei ühine, ometigi pahemale poole minema. Tahe ja selle täitmine on nii siis üksteisega seotud, ja meediumi tahe on see ka siis, mis kunstnikule näpunäiteid annab.

Nii siis näitab ainuüksi meedium kunstnikule teed. Nüüd, kus see mõtetelugemise saladus lugejale teada, järgnevad kõik edasised tegutsemised. Kuid tahaksin veel mõned järeelproovitud näpunäited anda. Mis väga suurtesse eksperimentidesse puutub, siis on soovitatav meediumile pahema käe ulatada ja meediumil sellest paremaga kinni haarata. Edasi on soovitatav siis kõik katsed parema käega täita, näiteks asjade ühest paigast teise kandmine jne. Muidugi on ka viisiks suurte katsete juures viimast käsitlusviisi valida, sest et see nimelt lihtsam ja kindlam on.

Nüüd on kunstniku mure meediumilt võimalikult ruttu refleksiigutusi välja meelitada. Kõige lihtsamini on see saavutatav, et kunstnik kikkivarvule tõuseb, veidi ettepoole kummargile hoiab ja nüüd pealmise kehaga oõtsutama hakkab. Kui nüüd meediumi käeliigutused end veel tunda ei anna, siis hakkab kunstnik nõõrsirgelt otse edasi tormama, ikka tasakesi pealmist kehaosa oõtsutades ja ettepoole kummardudes. Kui nüüd meedium ka veel vastupidiseid käeliigutusi tunda ei anna, siis on võetud suun õige ja sest tuleb esialgu kinni pidada.

Katse kordaminekuks olgu aga tähendatud, et meedium nii tugevasti mõtleks, et mõtted refleksiigutuses avalduksid. Kunstnik juba paneb õigel kohal, kus meediumi mõtlema hakkab, tähele ja järgib lihtsalt meediumi liigutustele. Kui meedium katse toimimise kohale jõuab, siis ei avaldu see mitte ükski ta käes, vaid kogu keha avaldab vastupanu. Ning kui juba õige koht on leitud, siis pole kunstnikul raske katset lõpetada. Kõiki asju, mis küsimuse alla võiksid tulla, peab puudutama, ehk vähemalt katsuma oma kohalt nihtada. Kui katse täitub, siis allub kunstnik jälle meediumi juhtimisele.

Kui ei peaks katsealust asja niipea leidma, siis peab kunstnik meediumi käskima energiliselt mõelda ses suunas, kus asi asetseb. Kui asi peitub näit. pahemas põuetaskus, siis peab meedium lihtsalt „pahemal“ mõtlema, et refleksiigutused avalduksid.

Nüüd, kus mõtetelugemise saladused paljastatud, võite te katsuda seda praktikas.

Nõiakunstnik L a m a r i järele.

Sandvichi-saarte kangelane.

Kui a. 1852 Rootsi fregattpurjek „Eugenie“ oma ümberilmareisil Honoluluusse jõudis, kohtas ta sääl ka kedagi rootslast Abraham Fornanderit Kalmarist kuningas Kamehameha parema käena ja silmapaistval kohal Sandvichi-saartel. Reisi üle ilmus raamat ja keegi lugeja, kellele see näppu sattus, mäletas sellenimelises oma aastakümnete eest olnud kaasõpilast, kes iseäralikel põhjustel kodumaalt kadunud. Ta ruttas selle alles elavale emale ja õele teatama, et nende surnuksarvatud poeg ja vend alles elab. Ema kirjutas Honoluluusse ja sai tõepoolest vastuse pojalt, kes nüüd oma juhtumusrikkast elust kirjutas.

Juba ilikoolis oli Fornander oma kaasõppijale iseäraliselt rahutuna ja märvilisena paistnud, mille põhjust aga ei teatud. Viimati selgus, et ta lootusetult armunud oli ja nimelt oma tädisse — ema õesse, kes vaid mõni aasta talt vanem oli. Seadus ja kirik veeretasis tookord ülepeääsmatud raskused teele. Ta lootis, et kodulinnast äraolek ja õppimine ilikoolis unustada laseb, ja kui ta nägi enese ses pettunud olevat, kadus ta salaja linnast, ja palkas enese Malmös madrusena ühele laevale ning ei näinud kodumaad enam kunagi. Ta oli — nagu ta oma kirjades jutustas — valaskalapüüdja Islandi saarel olnud ja oli kõiksugu takistustele vastu pidanud. Kaks korda oli ta Kalifornias kullakaevaja ja

miljonäär olnud. Esimene kord oli ta oma kaaslase — iirlase, poolt paljaks varastatud ja poolsurnuks peksetud. Siis oli ta jälle madruseks hakanud. Mõne aasta pärast kohanud ta kedagi inglasi, kes samutiigi varem kullakaevamises õnne katsunud, ja hakanud uuesti kulda otsima. Kolmekuulise asjata otsimise järele leidnud nad viimati maa metsikumas (kohas trikkaliku kullasoone, kus elu juuksekarva otsas rippunud, nii et kogu aja üks vahti pidanud. Pururikastena asunud nad San Francisco poole teele. Kuid juba peaaegu linna väravate ees tunginud neile maskeeritud röövlisalk kallale, surmanud inglase ja röövinud kõik kulla. Fornander vaid pääsnud kergete haavade ja kerjusena linna. Kui ta haigemajast välja saanud, asunud ta jälle laevale. Kuid õnnetus käinud ta kannul. Laev läinud kogu kupatusega põhja ja tema kui ainuke ellujäänu leitud Sandwichi-saarte gruppi kuulvalt Oahu saarelt. Ühe pealiku tütar ravitsenud ta terveks ja kinkinud viimaks talle käe ja südame. Ta äi, kes kuninga hoovkonnas ametis oli, muretsenud talle kui teadmistega ja haritud mehele kohta — esiteks ministrina ja siis saarte pealikuna. — Seal olevat ta ka surnud.

Laenurahad ja protsendid vanal ajal.

Võlausaldajaid ja võlgnikke oli juba vanal hallil ajal. Vaene talupoeg tarvitas raha, kui ta saha tellis, seemet ostis ja kraavitamistoid ette võttis, — ja kaupmees pidi raha laenama, kui ta sunnitud oli oma ladu täitma. Keskmise võla protsent oli omal ajal Babülooonias 20%, Assüürias veidi kõrgem — 25, kuid tõusis ka mõnikord kuni 33% -ni, s. o. juba ligi ühe kolmandikuni kapitaalist. Assüürias oli laenu tähtaeg 1 aasta, Babülooonias ja ka Greekamaal aga ainult neli nädalat. Sarnane vahe on olukordade mitmekesisusega seletatav. Assüürias kui puhtpõllumajanduslises maal laenati raha aasta peale, s. o. ühest lõikusest teiseni, kuna laenaja Babülooonias, kus kauplemine õitses, igal ajal sularaha vajas. Kui protsendid maasaadustes — villas, datilites, puuviljas jne. — tasutavad olid, siis olid võlgnikud ikaldusaastatel protsendimaksimisest vabastatud. Kindlustuseks nõuti ja anti sagedasti pante. Ehk küll vanas Babülooonias seadust ei tuntud, mis greeklaste ja juutide eeskujul hädatarvilikkude või põllumajanduses läbisäämata riistade pandiks võtmise keelab, siiski leidub a. 2000 e. Kr. päritolevas Annusrapii määruses kindlaid tingimisi (klaused), mis talupoegile teatud kindlustusi annavad.

Upton Sinclair ihtab Moskvat.

Kuulus Ameerika kirjanik Upton Sinclair, kes Venemaale asuda tahab, on Vene hariduskommissar Lunatsharskile kirja saatnud, milles seletab, ta olevat kõik oma raamatute honoraarid sotsialistilise propaganda heaks määranud.

Oma tuntud romaani „The Jungle“ eest olevat ta 30.000 dollarit saanud, milline summa sotsialistilise kolooni asutamiseks minevat.

Õhtlasi kavatseb Sinclair oma teoste odavaid väljaandeid Vene turule tuua. Ta tahab Moskvas kirjastust asutada, kusjuures ta oma autoriteetist, samuti kõigist ärituludest lahti ütleb, tingimisega, et talle kirjastuses direktori koht antakse, mille eest 300 dollarit kuus. Sarnane summa olevat tarvilik „luuletaja igapäevaste nõuete rahuldamiseks“.

Keskaja arstikunst.

Salerno ülikool on üks vanemaist Euroopas ja seal on noortele arstidele nende tegevuse kohta juhatused iuba keskajal välja töötatud. „Arst, kes haige juure läheb, — on neis juhatusis öeldud, — peab end inglil kaitse alla andma, kes prohvett Tobiasit juhtis. Teel peab ta isikult, kes teda haige juure viib, haige seisukorra kohta teateid pärima. Siis võib ta, kui pulssi on

katsunud ja haigust kohe ära ei tunne, selle põhjal, mis ta kuulnud, haige usaldust võita ja talle näidata, et haiguse arstimiseks õigel teel on. Sisse astudes peab arst viisakas ja aupaaklik olema ja rahulikult istuma, peab hinge tõmbama ja mitte ruttama; siis peab ta eluruumide ilu ja pererahva lahkust kiitma.“

Loomade tantsud.

On olemas hulki loomi, kes väljendusrikkaid rütmilisi tantsuliigutusi teevad. Nagu näidab prof. B. Schmid Leipzigi „M. Zeit.“ väidab, polla see tants sugugi — nagu armastatakse tõendada — erootikaga seotud, vaid loom tunneb sest lõbu kui liikuvusest ja rütmist. Imetajatest olevat shimpansed, eriti isased, kes selgejoonelisi tantsu tantsivad. Kuna isased jalgadega tambivad ja peopesadega pörandale plaksutavad, keerutavad emased ümber ja lõovad kättega vaheldamisi pörandale. Tantsu võib ka merisea groteskides mängudes tähle panna. Kukurpallitamine või joonsirged hüpped, püstitõusmine ja sabaga keerutamine ning teised liigutused olevat vaid tants. Lindude juures on tants sagedane. Igasugu röövlinnud köidavad oma joonte puhtuse ja iluga sama kui kured oma tantsuga, mis annab illusiooni kadunud raskusjõust; seejuures on muidugi tähtis tantsukaaslaste sobivus. Ka mõningate sookurgede, kiibitsate ja kanasarnaste lindude, nagu tetrede, põldpüüde jne. tantsud on selgejoonelised. Ainult siin on osalt tegu paarituskommetega. Üllatav on just tantsu sookurgede juures tantsukaaslaste suur ühtesobivus. Ka paljud lindudest laulavad oma tantsudele kaasa. Teravasabalised laanekamad kogunevad kõrgustikule gruppidesse — kuni 20 kana. Üks kanadest tormab langetatud pea, laiutatud tiibade, püstitatud saba ja kohevil sulgedega energilisema trampimisega üle maapinna, kusjuures ta kuristavalt häälitseb ja oma saba sahastab. Teised kanad segunevad: algab trummeldamine, trampimine, lagistamine ja otsatu tants, müra suureneb ja vaheneb, tants muutub ilka pöörasemaks ja pöörasemaks, kuni kõik kui hullustuses üksteisest läbi ja üks-teise üle hüppavad. — Ka ämblikkude ja mesilaste juures võib tantsu leida, kuid nende juures on ta seotud toidu otsimisega.

Naised — ülesleidjad.

Naised, kes varemail aastasadadel võrdlemisi harva ülesleidjatena esinesid, muutuvad ka sel põllul enam tegevamaiks ja loovamaiks. Londoni patendiameti ühe viimase aruande järele on viimasel ajal naiste poolt 400 uut leidust patenteeritud ja kuigi tuhandete ülesleidjate seas ainult sajad ülesleidjannad esinevad, kasvab siiski järk-järgult naiste arv, kes uutest aparatuuridest ehk mingisugusist täiendusist patendi saamiseks teatavad. „Meie leiame, et naistel iseäraliselt loov meelekujuvus võime on igal ajal koduselus.“ seletab patendiameti juhataja. „Naised on oma leidusid, mis puurtuvad majapidamisse, palju praktilisemad kui mehed ja leiavad oma leidusele kohe kiiresti tarvitajaid.“ Viimasel ajal on muu seas järgmiste leiduste peale leidjannadele patendid antud: parandatud kartulikooremasin, pesulaud, parandatud toaahi, kandelaud, spordilõikond lastele, kallakuuta korsetid, kokkupandavad laud ja toolid, aparaadid juuste kuivatamiseks ja värvimiseks, laste mänguasjad jne.

er.

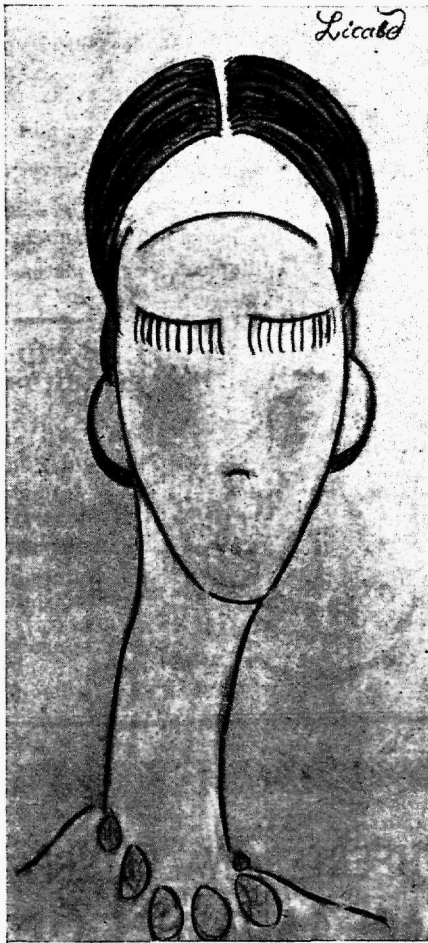
Ajakirjanikkude streik.

Ungari ajalehed teatavad iseäralikust streigist — ajakirjanikkude streigist, mis streikijate täieliku võiduga oli lõppenud. Uhes linnas on ajakirjanikud streikima hakanud, sest väljaandjad polnud nõus kollektiivlepingule alla kirjutama. Streikijad hakkasid ise oma ajalehte välja andma. Kuna see ajaleht „streigmurdjate“ abil toimetatavaile tugevat võistlust teigi, avaldasid väljaandjad nõusolekut kollektiivlepingule allakirjutamiseks.

er.

N A L I.

Vene kunstniku Licabé sharshid.

Neitsi.

Läks ära!

„See inimene nimetas mind valelikuks, kelmiks, lumbiks ja lojuseks. Kas ma ei pea talle vastu kõrvu andma?“

„Ei ole midagi suursugusemat kui võitlus tõe eest?“

(„Stix“)

(Stockholm)

Taimetoit. Reisija: „Oo, nii mõnigi kord vaevalt pääsesime eluga. Kord näiteks sattusime saarele, kus lausa inimesesööjad elasid. Pidasime endid kadunuks.“

Põnevalt kuulaja: „Ja kuidas pääsesite?“

Reisija: „Võrdlemisi kergesti — mul läks korra noid olevusi taimetoitlasiks pöördma.“

Kuulaja: „Ja nii saite kõik jälle minema?“

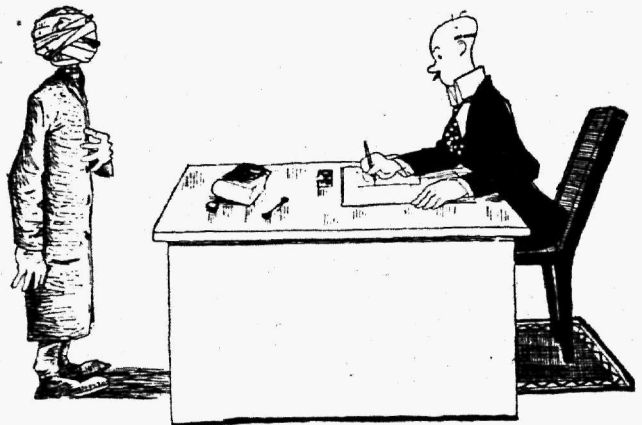
Reisija: „Kõik — — peale ühe. Aga too üks oli, teate, alles koguni roheline poiss.“

Kuidas daamid loevad. Marta: „Ma olen juba hea tüki sellest romaanist läbi lugenud, mis sa mulle andsid.“

Olga: „Eks ole esimene peatükk väga huvitav?“

Marta: „Nõnda kaugel ma veel ei ole.“

Õige arusaamine poksist. Poksimine on täies hoos, juba on ühel poksijal silm siniseks löödud, teisel voolab veri ninast. Seal ütleb üks kodanik teisele: „Ei ole õigust ilmas! See seal võib teisel nina lössi hüüa, ei ole midagi! Aga mina andsin hiljuti teisele vastu vahtimist ja pidin mitu nädalat kinni istuma.“

„Teie olete abielus?“
„Ei, ma jäin auto alla.“

Vääriline karistus. „Mõtlet ometi, Elli, ma saatsin Annale oma kihlkaardi, aga tema ei soovinud õnnegi!“
„Kui sa talle kätte rahad maksta, siis ära temale edaspidi enam kordagi õnnesoovikaarti saada.“

„Aga, armas mees, kuidas võid sa nõnda pillaja olla ja kerjusele marga anda!“

„Ole üsna rahul, see oli valemark.“

„Siiski, sa oleksid võinud temale valeviiekümnepennilise anda!“

„Kas te olete selle preili mängu kuulnud?“

„Ei!“

„Kahju! Ta võib klaveriga kõik teha, mis aga tahab.“

„Tõesti! Siis lasku see klaver kaduda!“

Surmatunnini. Vana juut, ärimees Meyer, on surmas. Perekond on tema ümber kogunud ja kuulab tema viimaseid sõnu. Meyer lamab selili, silmad pilukile ja sosistab:

„Jossel, mu poeg, oled sa siin?“

„Siin,“ vastab Jossel.

„Abram, mu poeg, oled sa siin?“

„Siin,“ vastab Abram.

„Ja näine Sarah on ka siin?“

„Siin,“ vastab Sarah, „meie oleme kõik siin.“

Nüüd ajab end vana Meyer istukile ja küsib: „Kõik siin — aga kes siis äris on?“

M A L E.

Toimetaja J. Törn.

Tallinn. 12 skp. algas turniir 11 mängija osavõttel Tallinna esimängija nime peale.

Tallinn. Tallinna Eesti Maleseltsi aasta-koosolek peeti ära pühapäeval, 5. skp. Võeti vastu möödunud tegevusaasta aruanne ja äriseis 56.699,38 marga suuruses. Jagati välja auhinnad lõppenud turniiride võitjatele, kusjuures härrad Kuskov, Feldt ja prof. Lemba said rinnamärgi ja härrad Sepp ning Keerup — Dufresne'i male- raamatu. Eestseisus valiti endises koosseisus (Sitska, Jungholz, Feldt, Raudvere, Törn) tagasi; samuti ka revisjonikomisjon. Tähtsaks küsimuseks oli Spordi Liidu liikmeks astumine, mille jaatav lahendus jäeti eestseisuse hoole.

München. Baieri meisterturniiris, mis lõppes juulis, lõpetasid auhinnakandjatena: Dr. Thoenes 5½ p., Kieninger 4½ p., Schmitt, Ludv. 4½ p., Maier Georg 4 p.

Tshehoslovakkia. Karbitz. Saksa Maleliit Tshehoslovakkias korraldas turniiri, milles võitsid: Gilg 8 punktiga esimese ja dr. Zimmer 7½ punktiga teise auhinna.

Põhjamaade Maleliidu turniiril Kopenhaagenis võitis A. Nimzovitsch 1. auhinna 9½ punktiga (10-st). Järgnesid: 2. P. Johner 8 p., 3. A. Nilsson 6½ p., 4.—6. Krause, Kinch, Olson, Lövenberg, Berndtsson 4½ p.

Prantsusmaa. Strassburg. Üleriiklisel turniiril võitsid: 1.—3. Crépeaux, Bertrand ja Gibaud 8½ p.

Lahendused.

Õiged lahendused saatsid: filesande nr. 17 peale — Alfons Pachel, Tallinnast; filesande nr. 20 peale — seesama; filesande nr. 21 peale — seesama ja M. Villemson, Pärnust; filesande nr. 23 peale — M. Villemson, Pärnust.

Kirjavastused.

J. M. T—s. „Kohtumõistmine“ ei ilmu — tõlke keel kunstlik, tehtu.

A. M. R—las. „St. Gingolphi usk“ ei kõlba avaldamiseks — tõlge nõrk.

K. Mardus. P—I. „Võitlus“ ei ütle meie lugejale, kellele need uurimused võõrad, mitte midagi. Jääb avaldamata.

K. P—sepp. „Sfinks“ ega luuletused ei kõlba avaldamiseks.

A. V. T—s. „Helgid“ avaldamiseks nõrk.

T. S. P—sil ja mõned teised. „Agu“ = koit, aga mitte „vemmal“, nagu teie arvate; sõna „hagu“, mis „vemmal“ võib tähendada, kirjutatakse kindlasti „h“-ga.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

**Eestimaa
Kinnitus-A.-S.
„EKA“**

Tallinn, Pikk tän. 6
toimetab
**elukinnitusi
kuldkroonides.**

Suremine on iseene-
sest mõistetav, oma
elu kinnitamine
peaks samuti ise-
enesest mõistetav
olema.

MEESTERAHVA RÄTSEPAÄRI

M. ANDREESEN

TALLINN, RATASKAEVU T. 14-4;

KÖNETR. 17-54

✻

Olen saanud Inglismaalt kõiki sügise- ja talvehooajaks tarvisminevaid meesterahva palitu-, ülikonna-, fraki- ja smokingiriideid. Peale selle suur valik palitu-, kasuka-, krae- ja muid nahku.

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadus-
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused.
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof.
A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind
100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach.
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igaüks suguhaigustest
teada.** Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada.
Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach.
Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Bur-
meister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Co-
per. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain.
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinas-
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.
Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutus-
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Miru kodust. Lasteraamat. J. Lattik.
Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused
lastele. K. E. Sõõt. R. Kiviti ilustused.
Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius.
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

Jānes Vemmalisaare juhtumised. Anni
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.
Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A.
Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Laste-
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandiä. Lasteraamat.
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riukad. Kuus lõbusat
lugu. Piltides kujutanud Wilhelm Busch.
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3—6-a.
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud
Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline
lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G.
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro.
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud ajakiri

„AGU“

**ilmub oktoobri keskpaigast edasi
kahe nädala tagant kord.**

Meile on mitmelt poolt juba mõni aeg sooviavaldusi tulnud, et ajakiri „Agu“ harvemini ilmuma hakkaks, sest iga nädal 40 marka ehk kuu peale tellimiseks 150 marka välja anda minevat raskeks.

Raske majandusline kriis on meie rahva ostujõudu nõnda halvanud, et kirjanduse ostmine ja lugemine seltsma ähvardab jääda. Raamatute ja ajakirjade muretsemiseks jääb kehvemal ja valimiste huvidega haritlastekihil kalli aja tõttu liig vähe raha.

Seda tähele pannes oleme otsustanud ajakirja „Agu“ selle läbi lugejale kättesaadavamaks teha, et teda

**iga kahe nädala tagant korra
välja andma hakkame.**

Harvemini ilmudes on „Agu“ toimetusel võimalik paremat ja huvitavamat lugemismaterjali valida kui senil. Loodame selle läbi seniseid poolehoidjaid täielikumalt rahuldada ja uusi võita.

Praegu „Aos“ ilmuvatest kirjatöödest väärib erakordset tähelepanu Vene revolutsionääri B. Savinkovi (Ropshini) jutustus „Must hobune“ ja maateadusline kirjeldus „Hispaania“.

Romaanid on „Aos“ alati hästi valitud ja põnevad; näiteks praegu ilmuv „Miljoni-dollariline teemant“.

Novellid ja jutud tähtsamatel kirjanikel.

Teaduslikud kirjatükid „Aos“ on rahvalikult kirjutatud ja harilikult piltidega varustatud.

Nali — parematest väljamaa ajakirjast valitud, niisama ka nalja- ja pilkepildid.

Mõndasugust anname edaspidi enam ja mitmekesisemat, sinna alla kõiki huvitavaid leidusi ja sündmusi teaduse ja kultuuri aladelt koondades.

Male osakond on täielikum kui üheski teises Eesti ajalehes või ajakirjas, sest „Agu“ on Eesti malemängijate häälekandja.

Pildid päevasündmustest ja päevakangelastest.

Tellimise hind:

15. oktoobrist aasta lõpuni (6 numbrit) 240 marka.

1. novembrist aasta lõpuni (4 numbrit) 160 marka.

Üksiku numbri hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.